

Kuusikko-
työryhmä

Kuuden suurimman kaupungin aikuissosiaalityö ja toimeentulotuki vuonna 2018

Marianne Forsell
Kuusikko-työryhmän
julkaisusarja 3/2019

Esipuhe

Kuusikko-työssä vertaillaan kuutoskaupunkien (Helsinki, Espoo, Vantaa, Turku, Tampere ja Oulu) aikuissosiaalityötä ja toimeentulotukea, lastensuojelua, päihde- ja mielenterveyspalveluja, työllistämispalveluja, vammaisten palveluja, vanhusten palveluja sekä varhaiskasvatusta. Kaupunkien edustajista koostuvat eri palvelukokonaisuuksien asiantuntijaryhmät tuottavat vuosittain tilastollisia raportteja asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista.

Kuutostyö alkoi vuonna 1994, jolloin Helsinki, Espoo ja Vantaa päättivät alkaa toteuttaa vertailuja sosiaali- ja terveyspalveluista sekä niiden kustannuksista. Turku ja Tampere tulivat mukaan vertailuihin vuonna 1996, minkä jälkeen ryhmä nimettiin Viisikoksi. Vertailu-raportteja alettiin julkaista omassa julkaisusarjassaan vuonna 1999. Kuusikko-yhteistyö alkoi vuonna 2002, kun Oulu liittyi kuudenneksi jäseneksi ryhmään. Kuusikko-työ alkoi varhaiskasvatuksen, toimeentulotuen sekä vanhusten palvelujen vertailulla, mutta ajan myötä mukaan on tullut uusia palvelukokonaisuuksia.

Kuusikko-tiedonkeruu sisältää sosiaali- ja terveyspalveluiden osalta ainoastaan osan kustannuksista ja toimintatiedoista. Sosiaali- ja terveyspalvelut muodostavat omanlaisensa kokonaisuuden, jossa erityisesti sosiaalipalvelut ovat vahvasti limittyneet toisiinsa. Kunta voi panostaa esimerkiksi ehkäiseviin toimintamuotoihin, mutta ehkäisevään työhön laitettut resurssit eivät näy välttämättä Kuusikko-raportoinnissa.

Raporttien tarkoituksena on tuottaa tietoa ja herättää keskustelua kuntien kehittämisen tueksi. Kuusikko-raportit nostavat esiin eroavaisuuksia, jotka vaativat tarkempaa analyysia. Tavoitteena ei ole vertailla esimerkiksi omien ja ostopalvelujen kustannuksia. Omien ja ostopalvelujen tiedonkeruu poikkeaa merkittävästi esimerkiksi asiakasmaksujen, vuokrien, tilaamiseen liittyvien kustannusten ja hallinnon vyörytysten osalta. Kunnan omaa tuotantoa voi verrata toisen kunnan omaan tuotantoon, mutta omien ja ostopalvelujen tiedot eivät ole vertailukelpoisia, koska ne sisältävät eri kustannuseriä.

Kuusikko-raporttien tiedot asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista on pääasiassa koottu kuntien omista tietojärjestelmistä ja tilinpäätöksistä. Kuusikko-työn keskiössä on työryhmissä tehtävä määrittelytyö, jonka ansiosta kerättävät tiedot saatetaan mahdollisimman vertailukelpoisiksi. Määrittelytyö on välttämätöntä, sillä palvelut poikkeavat kuntien välillä nimikkeiltään ja sisällöiltään, ja ne on organisoitu hallinnollisesti eri tavoin. Lisäksi kunnilla on käytössä toisistaan poikkeavia tietojärjestelmiä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tieto, joka yhdessä kunnassa saadaan automaattisesti, voi toisessa kunnassa vaatia paljon manuaalista työtä tai sitä ei ole edes mahdollista saada. Määrittelytyössä täytyy huomioida myös kuntien erilaiset kirjaamiskäytännöt. Vertailutyön pitkän historian avulla on kuitenkin saavutettu hyvä taso vertailtavuudessa.

Kuusikko-yhteistyön lisäksi tilastotietoja kuntien sosiaali- ja terveyspalveluista tuotetaan monilla tahoilla, kuten Tilastokeskuksessa, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa sekä Suomen Kuntaliitossa. Kuusikko-tiedonkeruun ja raportoinnin erityispiirteet liittyvät yhdessä sovittuihin määritelmiin ja sopimuksiin tietosisällöstä, suorite- ja taloustietojen yhdistämiseen yhteen raporttiin, palvelua koskevien tietojen kattavuuteen ja pyrkimykseen tietojen vertailukelpoisuuden yksityiskohtaiseen arviointiin. Lisäksi edellisen vuoden tietoja käsittelevät raportit ilmestyvät yleensä nopeammalla aikataululla kuin valtakunnalliset yhteenvedot.

Kuuden suurimman kaupungin
aikuissosiaalityö
ja toimeentulotuki
vuonna 2018

Kuusikko-työryhmä
Aikuissosiaalityö
Marianne Forsell
24.6.2019

Kuusikko-työryhmän julkaisusarja
Teksti: Marianne Forsell

ISSN 1457-5078

Edita Prima Oy 2019, Helsinki

Tekijä(t)		
Kuusikko-työryhmän Aikuissosiaalityön asiantuntijatyöryhmä, kirjoittanut Marianne Forsell		
Nimike		
Kuuden suurimman kaupungin aikuissosiaalityö ja toimeentulotuki vuonna 2018		
Julkaisija (virasto tai laitos)	Julkaisu-aika	Sivumäärä, liitteet
Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala Espoon sosiaali- ja terveystoimi Vantaan sosiaali- ja terveystoimi Turun hyvinvointitoimiala Tampereen avo- ja asumispalvelut Oulun hyvinvointipalvelut	6/2019	34 s. + 23 s. liitteitä
Sarjanimike	Osanumero	
Kuusikko-työryhmän julkaisusarja	3/2019	
ISSN-numero	Kieli	
1457-5078	Suomi	
Tiivistelmä		
Tämä raportti on Suomen kuuden suurimman kaupungin aikuissosiaalityötä ja toimeentulotukea käsittelevä raportti. Perustoimeentulotuen myöntäminen ja maksatus siirtyivät kunnilta Kelalle vuoden 2017 alussa, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen jäädessä edelleen kuntien vastuulle. Toimeentulotukimuutoksesta johtuen aikaisemmin erillisinä raportteina julkaistut aikuisosiaalityön ja toimeentulotuen raportit on päätetty yhdistää yhdeksi julkaisuksi. Viime vuoden raportissa pääpaino oli aikuissosiaalityössä ja tämän vuoden raportin painotus on toimeentulotuksessa. Kuutoskaupungeissa oli vuonna 2018 121 207 perustoimeentulotukea saanutta kotitaloutta, joissa asui kaikkiaan 178 530 henkilöä. Täydentävää toimeentulotukea sai yhteensä 33 152 kotitaloutta ja ehkäisevää toimeentulotukea sai 18 936 kotitaloutta. Kuutoskaupunkien perustoimeentulotukea saavista kotitalouksista lähes kolmannes oli uusia tuensaajia. Täydentävää toimeentulotukea saaneista uusia tuensaajia oli 43,3 prosenttia ja ehkäisevän toimeentulotuen saajista 55,9 prosenttia. Perustoimeentulotuen saajista 73,3 prosenttia oli yksinasuvia ja 13,2 prosenttia yksinhuoltajia. Täydentävää ja/tai ehkäisevää toimeentulotukea saaneista yksinasuvia oli 65,1 prosenttia ja yksinhuoltajia 18,7 prosenttia. 29,3 prosenttia kuutoskaupunkien perustoimeentulotuen saajista sai vuonna 2018 toimeentulotukea 10-12 kuukauden ajan. Toimeentulotuen kokonaisbruttokustannukset (ilman pakolaisia, maahanmuuttajia ja turvapaikanhakijoita) olivat vuonna 2018 yhteensä 379,4 miljoonaa euroa. Kustannukset nousivat edellisvuoteen verrattuna Turussa (+5,0 %) ja laskivat Helsingissä (-9,5 %), Espoossa (-6,2 %) ja Vantaalla (-4,8 %). Oulun ja Tampereen kustannukset pysyivät lähes muuttomana edellisvuoteen verrattuna.		
Asiasanat		
Kuusikko, kuutoskaupungit, kaupunkivertailu, kustannukset, aikuissosiaalityö, sosiaalityö, toimeentulotuki		
Tiedustelut	Jakelu	
Työryhmän jäsenet, liite 10	www.kuusikkokunnat.fi	

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	AIKUISSOSIAALITYÖN ASIAKKAAT JA TAUSTAT	2
2.1	Aikuissosiaalityön keskeiset asiakasryhmät kuutoskaupungeissa	2
2.2	Työttömät	3
2.3	Asunnottomat	4
2.3.1	Asumisen ongelmat, sosiaalityö ja toimeentulotuki	5
2.3.2	Asumisen palvelut	6
3	TOIMEENTULOTUKI	12
3.1	Perustoimeentulotuki.....	12
3.1.1	Perustoimeentulotukea saaneet kotitaloudet ja henkilöt.....	12
3.1.2	Perustoimeentulotukea saaneiden pääasiallinen toiminta	15
3.1.3	Perustoimeentulotukea saaneiden tulolähteet	16
3.2	Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki.....	19
3.2.1	Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea saaneet kotitaloudet ja henkilöt	19
3.3	Toimeentulotuen kustannukset.....	22
3.3.1	Toimeentulotuen kokonaiskustannukset	22
3.3.2	Toimeentulotuen kustannukset tukilajeittain.....	24
3.4	Toimeentulotukihakemukset ja -päätökset.....	25
3.5	Toimeentulotuen käsittelyn organisointi Kuusikko-kunnissa	28
4	KELAN JA KUUSIKKO-KUNTIEN YHTEISTYÖRAKENTEET	30
5	YHTEENVETO	32
	LÄHTEET	34
	LIITTEET	35
	Liite 1A Toimeentulotuen perusosan määrät 1.1.2017 lukien	35
	Liite 1B Toimeentulotuen perusosan määrät 1.1.2018 lukien	36
	Liite 2 Toimeentulotuen määritelmät 2018 ja tilastojen laatu.....	37
	Liite 3A Kelan ja kuntien myöntämän toimeentulotuen asiakkaat vuonna 2018	40
	Liite 3B Kelan ja kuntien myöntämän toimeentulotuen kustannukset vuonna 2018	41
	Liite 3C Kelan ja kuntien myöntämän toimeentulotuen uudet asiakkaat ¹ tukilajeittain vuonna 2018	42
	Liite 4 Toimeentulotukihakemukset ja -päätökset vuonna 2018	43
	Liite 5A Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien perhetyyppi tukilajeittain vuonna 2018	44
	Liite 5B Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet päämiehen iän mukaan tukilajeittain vuonna 2018	45

Liite 5C Perustoimeentulotuen saajat ikäryhmittäin vuonna 2018	46
Liite 6A Perustoimeentulotukea saaneet kotitaloudet perhetyypin ja maksettujen tukikuukausien mukaan vuonna 2018 (ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia).....	47
Liite 6B Perustoimeentulotukea saaneet kotitaloudet iän ja maksettujen tukikuukausien mukaan vuonna 2018 (ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia)	48
Liite 6C Täydentävää ja/tai ehkäisevää toimeentulotukea saaneet kotitaloudet perhetyypin ja maksettujen tukikuukausien mukaan vuonna 2018	49
Liite 6D Täydentävää ja/tai ehkäisevää toimeentulotukea saaneet kotitaloudet iän ja maksettujen tukikuukausien mukaan vuonna 2018	50
Liite 7 Marraskuussa 2018 perustoimeentulotukea saaneiden kotitalouksien tulottomuusluokitus	51
Liite 8 Kelasta kuntiin lähetetyt palvelutarveilmoitukset, ilmoitustyyppi ja ikä ilmoituskuukauden lopussa vuonna 2018	52
JATKUU Liite 8 Kelasta kuntiin lähetetyt palvelutarveilmoitukset, ilmoitustyyppi ja ikä ilmoituskuukauden lopussa vuonna 2018.....	53
JATKUU Liite 8 Kelasta kuntiin lähetetyt palvelutarveilmoitukset, ilmoitustyyppi ja ikä ilmoituskuukauden lopussa vuonna 2018.....	54
Liite 9 Kelan myöntämän perustoimeentulotuen kustannusten kohdistuminen eri menolajeihin vuonna 2018	55
Liite 10 Aikuissosiaalityön ja toimeentulotuen asiantuntijatyöryhmä.....	56

1 JOHDANTO

Tämä raportti on Suomen kuuden suurimman kaupungin aikuissosiaalityötä ja toimeentulotukea käsittelevä raportti. Aikaisemmin Kuusikossa on julkaistu erikseen vuosittain toimeentulotukiraportti ja muutaman vuoden välein aikuissosiaalityön raportti. Ensimmäinen aikuissosiaalityön raportti julkaistiin vuonna 2011 ja toinen vuonna 2015. Edellinen toimeentulotukiraportti on julkaistu vuonna 2017.

Perustoimeentulotuen myöntäminen ja maksatus siirtyivät kunnilta Kelalle vuoden 2017 alussa täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen jäädessä edelleen kuntien vastuulle. Toimeentulotukimuutoksesta johtuen aikaisemmin erillisinä raportteina julkaistut aikuissosiaalityön ja toimeentulotuen raportit päätettiin perustoimeentulotuen Kela-siirron myötä yhdistää yhdeksi julkaisuksi. Vuonna 2018 julkaistussa Kuusikko-raportissa pääpaino oli aikuissosiaalityössä ja tämän raportin pääpaino on toimeentulotuessa.

Aiemmissa toimeentulotuen Kuusikko-raporteissa toimeentulotukea (perustoimeentulotuki sekä täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki) on tarkasteltu pääasiassa kokonaisuutena; kotitalouksia ja henkilöitä on tarkasteltu henkilötunnus kertaalleen tietoina. Perustoimeentulotuen Kela-siirron jälkeen tätä ei ole kuitenkaan enää mahdollista tehdä, sillä samalle kotitaloudelle on voitu vuoden aikana myöntää sekä perustoimeentulotukea Kelalta että täydentävää ja/tai ehkäisevää toimeentulotukea kunnalta, eikä toimeentulotuen saajia kokonaisuutena ole mahdollista saada enää kotitalous kertaalleen lukuina. Vuodesta 2017 lähtien Kuusikko-raportin tiedot toimeentulotukea saaneista kotitalouksista ja henkilöistä on kerätty erikseen kunnilta ja Kelalta.

Myöskään pidemmän aikavälin aikasarjavertailuja ei ole mahdollista tehdä samaisesta syystä. Aiemmin Kuusikko-raporttien aikasarjavertailussa on tarkasteltu toimeentulotuen saajia kokonaisuutena ja vuodesta 2017 eteenpäin tuensaajia on ollut mahdollista tarkastella vain tukilajeittain. Lisäksi perustoimeentulotuen siirtymävaiheessa tammi-maaliskuussa 2017 perustoimeentulotuen päätöksiä tehtiin myös kunnissa, joten perustoimeentulotuen saajien lukumäärät vuosina 2017 ja 2018 eivät ole vertailukelpoisia. Toimeentulotuen kustannuksia on kuitenkin mahdollisuus tarkastella edelleen kokonaisuutena, kuten tässä raportissa onkin tehty.

Perustoimeentulotuen kustannustiedot ovat Kelan tietoja ja täydentävän ja ehkäisevät toimeentulotuen kustannustiedot on koottu kuntien tilinpäätöstiedoista. Kustannusten muutosten vertailu on tehty vuoden 2018 rahan arvoon korotetuilla luvuilla. Toimeentulotukiraportissa kustannusten deflatoinnissa käytetään muista Kuusikko-vertailuista poiketen kuluttajahintaindeksiä, koska se kuvaa toimeentulotuen kustannustekijöitä paremmin kuin julkisten menojen indeksi.

Toimeentulotuen tietojen lisäksi raportin lukuun 2 on koottu numeerista tietoa aikuissosiaalityön asiakkaista, työttömistä työnhakijoista sekä asunnottomista. Lisäksi samaisesta luvusta löytyvät myös kuntakohtaiset kuvaukset asumisen palveluista kuutoskaupungeissa.

Raportin lukuun 3 on koottu toimeentulotuen tietoja, niin perustoimeentulotuen kuin täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen osalta. Luku 4 käsittelee Kelan ja kuutoskaupunkien yhteistyöranteita.

2 AIKUISSOSIAALITYÖN ASIAKKAAT JA TAUSTAT

2.1 Aikuissosiaalityön keskeiset asiakasryhmät kuutoskaupungeissa

Aikuissosiaalityön asiakkuudet ennen sosiaalihuoltolain uudistusta (30.12.2014/1301) ja perustoimeentulotuen Kela-siirtoa ohjautuivat pääasiassa toimeentulotuen hakemisen kautta. Edelleen asiakkuuteen hakeudutaan useimmiten Kelan kautta ja silloin, kun asiakkaalla on erilaisia velkoja muun muassa asumiseen liittyen sekä talous tiukalla, eikä hän perustoimeentulotuen saamisesta huolimatta selviydy arjen välttämättömistäkään menoista. Tyypillisellä aikuissosiaalityön asiakkaalla on useita samanaikaisia haasteita ja ongelmia elämässään niin taloudellisia, sosiaalisia kuin terveyteenkin liittyviä. Merkittävä osa aikuissosiaalityön asiakkaista on ilman kolutusta olevia, työvoiman ulkopuolella tai työllistymistoimenpiteiden piirissä.

Taulukkoon 1 on koottu kuutoskaupunkien aikuissosiaalityön asiakasmäärät vuonna 2018 sekä kuntien määritelmät asiakkuuksille.

Taulukko 1 Kuutoskaupunkien aikuissosiaalityön asiakkaat vuonna 2018

	Aikuissosiaalityön asiakkaat yhteensä	Aikuissosiaalityön asiakkuuden määritelmä
Helsinki	16 422	Asiakkaaksi lasketaan henkilöt, joilla on vuoden aikana aikuissosiaalityön käyntitapahtuma. (Asiakkuuden muodostaa jokin seuraavista: asiakkaan käynti toimipisteessä, käynti asiakkaan kotona, asiakastapaaminen muualla kuin sosiaalivirastossa, perhe- ja lähtytön käynti, ennaltaehkäisevä kotikäynti, sijaishuollon tapaaminen, verkostotapaaminen, asiakasryhmä, kenttätyö, leiri, läheisneuvonpito ja oikeusedustus, kun asiakas on läsnä)
Espoo	3 495	Sosiaalihuollon asiakkuus avataan henkilölle, jos hänellä on aikuissosiaalityössä muutakin asiointia kuin pelkkä kirjallinen asiointi toimeentulotuessa. Luvussa on mukana vain päämies, henkilö jonka tietoihin palvelu on avattu.
Vantaa	12 482	Vantaalla ei tehdä päätöstä aikuissosiaalityön asiakkuudesta. Asiakasmäärään on laskettu eri aikuissosiaalityön palveluissa asiakkaana vuoden aikana olleet (sotu kertaalleen tieto). Ikäryhmäjaottelua ei ole saatavilla.
Turku	4 070	Sisältää kotitaloudet, jonka täysi-ikäiselle (ikä on vuoden viimeisin ikä) jäsenelle on varattu aika sosiaalityöntekijälle palvelutarpeen arvioon, tehty palvelutarpeen arvio tai asiakassuunnitelma tai asiakassuunnitelma on voimassa. Ei sisällä korvauksajan piirissä olevia asiakkaita eikä heidän perheenjäseniään. Ei sisällä jälkihuollon piirissä olevia nuoria (vuoden viimeisin tieto) eikä heidän perheenjäseniään, koska heidät tilastoidaan lastensuojelun Kuusikkoon. 50% Asumis- ja päihdepalveluiden asiakkaista (vuoden viimeisin tieto) on tässä mukana, koska muut tilastoidaan päihde- ja mielenterveyspalvelujen Kuusikkoon.
Tampere	4 508	Aikuissosiaalityön palvelu avataan vain niille henkilöille, joille on tehty sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeenarviointi ja sen perusteella todettu henkilöllä olevan tuen/erityisen tuen tarve. Tämän perusteella asiakkaalle on nimetty omatyöntekijä (joko sosiaalityöntekijä tai virassa oleva sosiaaliohjaaja) ja hänen kanssaan aloitetaan pidempiaikainen työskentely. Lukuun eivät sisälly ne henkilöt, joille on tehty palvelutarpeenarvio ja joiden ei ole katsottu tarvitsevan aikuissosiaalityön palvelua. Ei sisällä korvauksajan piirissä olevia asiakkaita eikä heidän perheenjäseniään. Ei sisällä jälkihuollon piirissä olevia nuoria.
Oulu	3 183	Hyvinvointikeskuksen sosiaalityön- ja sosiaaliohjauksen asiakkaat.

Taulukossa 2 on tarkasteltu kuutoskaupunkien vuoden 2018 aikuissosiaalityön asiakkaita ikärakenteen mukaan. Helsingissä (68,0 %), Espoossa (67,1 %) ja Turussa (64,0 %) selkeä enemmistö aikuissosiaalityön asiakkaista oli yli 30-vuotiaita. Tampereella ja Oulussa oli suhteellisesti enemmän 18-30-vuotiaita aikuissosiaalityön asiakkaita kuin muissa kuutoskaupungeissa, vaikka näissäkin kaupungeissa oli enemmän yli 30-vuotiaita asiakkaita kuin 18-30-vuotiaita.

Helsingissä lisäksi 87 aikuissosiaalityön asiakkaista oli alle 18-vuotiaita. 16-18-vuotiaiden erityistä tukea tarvitsevien palvelut tuotetaan nuorten palveluina Helsingissä.

Taulukko 2 Kuutoskaupunkien aikuissosiaalityön asiakkaat ikärakenteen mukaan vuonna 2018²

	Helsinki ¹	Espoo	Vantaa ²	Turku	Tampere	Oulu
18-30-vuotiaat	5 255	1 150	..	1 465	1 991	1 438
yli 30-vuotiaat	11 167	2 345	..	2 605	2 517	1 745
asiakkaita yhteensä	16 422	3 495	..	4 070	4 508	3 183
joista 18-30-vuotiaita (%)	32,0	32,9	..	36,0	44,2	45,2
joista yli 30-vuotiaita (%)	68,0	67,1	..	64,0	55,8	54,8

¹Helsingissä lisäksi 87 alle 18-vuotiaasta asiakasta

²Aikuissosiaalityön asiakkaiden ikäryhmäjaottelua ei ole saatavissa Vantaalta.

Aikuissosiaalityön asiakkaaksi hakeutuu aikuisia monista elämän syistä ja erilaisilla taustoilla. Seuraavissa kappaleissa käsitellään tarkemmin kuutoskaupunkien työttömiä ja asunnottomia tilastojen valossa. Toimeentulotuen saajia tarkastellaan raportin luvussa 3.

2.2 Työttömät

Sekä kuutoskaupungeissa että koko maassa työttömyysaste ja työttömien työnhakijoiden määrä kääntyivät monen vuoden kasvun jälkeen laskuun vuoden 2016 aikana ja lasku on jatkunut vuosina 2017 ja 2018. Vuoden 2018 lopussa työttömyysaste vaihteli Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan pääkaupunkiseudun kunnissa Espoon 7,9 prosentista Helsingin 9,3 prosenttiin ja muissa kuutoskaupungeissa Tampereen 11,2 prosentista Turun 12,2 prosenttiin (Taulukko 3).

Työttömyystilanne on viime aikojen myönteisestä kehityksestä huolimatta edelleen vuosituhannen keskiarvoa heikompi. Pitkäaikaistyöttömiä eli vähintään vuoden työttömänä olleita oli kuutoskaupunkien työttömistä lähes joka kolmas ja vaikeasti työllistyviä eli rakennetyöttömiä¹ jopa lähes kaksi kolmesta. 50 vuotta täyttäneiden työttömien osuus on suurempi pääkaupunkiseudulla ja nuorten työttömien osuus muissa kuutoskaupungeissa. Ulkomaalaistaustaisen väestön suuri määrä pääkaupunkiseudulla näkyy myös työttömyystilastoissa – Vantaalla reilu neljännes, Espoossa lähes neljännes, ja Helsingissä viidennes kaikista työttömistä oli ulkomaan kansalaisia.

¹ Rakennetyöttömiin kuuluvat pitkäaikaistyöttömät, rinnasteiset pitkäaikaistyöttömät (Työttömät työnhakijat, jotka ovat olleet viimeisen 16 kuukauden aikana vähintään 12 kuukautta työttöminä.), toimenpiteiltä työttömäksi jääneet (Henkilöt, jotka eivät ole 3 kuukauden kuluttua toimenpiteen päättymisen jälkeen työllistyneet, vaan ovat palanneet uudelleen työttömiksi työnhakijoiksi.) sekä toimenpiteiltä uusille toimenpiteille sijoittuneet (Henkilöt, jotka ovat vähintään toista kertaa jossakin toimenpiteessä sijoitettuna laskentapäivänä ja ovat edeltävän 16 kuukauden aikana olleet yhteensä 12 kuukautta joko työttömänä työnhakijana tai sijoitettuna jollakin toimenpiteellä.).

Taulukko 3 Kuutoskaupunkien ja koko Suomen työttömyystietoja 31.12.2018

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	Suomi
Työttömyysaste (%)	9,3	7,9	8,7	12,2	11,2	12,0	9,9	9,7
Työttömät työnhakijat yhteensä (lkm)	31 830	11 235	10 194	11 440	12 993	11 767	89 459	256 504
joista pitkäaikaistyöttömiä (%)	33,3	31,2	23,4	30,0	26,2	29,6	30,0	26,0
joista rakennetyöttömiä (%)	61,7	60,9	57,9	64,1	59,6	59,2	60,9	58,7
joista alle 25-vuotiaita (%)	7,4	8,6	11,4	12,5	15,3	18,3	11,3	13,0
joista yli 50-vuotiaita (%)	34,7	34,8	32,8	31,3	26,6	28,1	32,0	37,0
joista ulkomaan kansalaisia (%)	19,9	24,8	26,1	14,9	9,9	4,8	17,1	10,8
Muutos v. 2017-2018 (%)								
Työttömyysaste (%-yks.)	-1,2	-0,7	-1,4	-1,7	-3,1	-2,2	-1,5	-1,5
Työttömät työnhakijat yhteensä (lkm)	-3 643	-898	-1 394	-1 486	-3 513	-1 966	-12 900	-39 020
Työttömät työnhakijat yhteensä (%)	-10,3	-7,4	-12,0	-11,5	-21,3	-14,3	-12,6	-13,2
Pitkäaikaistyöttömät (%)	-16,0	-20,2	-31,8	-22,4	-42,2	-23,8	-24,3	-27,1
Rakennetyöttömät (%)	-11,8	-11,8	-17,7	-13,0	-26,4	-17,3	-15,7	-17,0
Alle 25-vuotiaat (%)	-16,3	-10,6	-7,8	-7,6	-27,2	-9,6	-14,9	-12,7
Yli 50-vuotiaat (%)	-9,2	-9,0	-17,0	-14,4	-23,3	-14,5	-13,3	-14,4
Ulkomaan kansalaiset (%)	-6,9	0,7	-5,0	-7,4	-23,0	-9,8	-7,1	-8,0

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Pitkään jatkunut työttömyys lisää tarvetta sosiaalityölle, erityisesti kysyntää taloudellisille auttamistoimille ja toimeentulotuella. Työttömillä aikuissosiaalityön asiakkaila on erilaisia työllistymisen esteitä, kuten puutteellinen ammatillinen osaaminen, heikko työkokemus tai koulutus, riittämättömät työnhakutaidot ja ulkomaalaistaustaisten kohdalla myös puutteellinen kielitaito. Osalla aktiivisen työhaun estävät edellisten lisäksi päihde- ja mielenterveysongelmat. Työnjako kuntien ja valtion välillä työttömyyden hoidossa on viime vuosina siirtynyt yhä enemmän siihen suuntaan, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ja vaikeimmin työllistyvät henkilöt ohjautuvat kunnan työllistämispalveluihin. Vaikeasti työllistyvät työttömät ovatkin yksi keskeinen aikuissosiaalityön asiakasryhmä kaikissa kuutoskaupungeissa.

2.3 Asunnottomat

Asunnottomuus on erityisesti suurten kaupunkien ongelma. Vuonna 2018 koko maan asunnottomista 71 prosenttia (3 870 henkilöä) asui kuutoskaupungeissa. Yksin eläviä asunnottomia oli 3 390 ja asunnottomia perheitä 132. Kaikista asunnottomista perheistä jopa neljä viidestä asui kuudessa suurimmassa kaupungissa. Yli kolmannes Suomen asunnottomista asui Helsingissä, jossa oli 3,3 asunnottomia tuhatta asukasta kohden. Muissa kuutoskaupungeissa, erityisesti Oulussa, asunnottomia oli selvästi vähemmän (ARA 2019). Oulun lukua selittää osaltaan kaupungin hyvä vuokra-asuntotilanne sekä kohtuullinen vuokrataso.

Taulukossa 4 on tarkasteltu kuutoskaupunkien asunnottomia hieman tarkemmin. Enemmistö asunnottomista on miehiä. Naisten osuus yksinelävistä asunnottomista vaihteli Oulun 12,0 prosentista Helsingin 35,8 prosenttiin. 19 prosenttia kuutoskaupunkien asunnottomista oli alle 25-vuotiaita. Oulussa nuorten osuus oli reilu viidennes. Oulussa oli vain muutama maahanmuuttajataustainen asunnoton, mutta viidessä muussa kuutoskaupungissa asui yhteensä jopa 91 prosenttia koko maan maahanmuuttajataustaisista asunnottomista. Helsingin yksinelävistä asunnottomista 38,6 prosenttia oli maahanmuuttajataustaisia.

Asunnottomien määrä Suomessa on viime vuosina ollut laskussa, mitä selittää vuokramarkkinoille tulleista uusista toimijoista, tarjonnan lisääntymisestä ja monipuolistumisesta. Toisaalta erityisesti vapailla markkinoilla asukasvalintakriteerit mm. vakuuspyyntöjen muodossa ovat tiukentuneet kohdistuen erityisesti heikommassa taloudellisessa asemassa oleviin. Kuutoskaupungeissa asunnottomien kokonaismäärä väheni edellisvuodesta Helsingissä, Vantaalla ja Oulussa ja kasvoi Tampereella ja Turussa. Espoossa asunnottomien määrä pysyi lähes muuttumattomana.

Nuorten asunnottomuus väheni edellisvuodesta Turku lukuun ottamatta kaikissa kuutoskaupungeissa. Maahanmuuttajataustaisten asunnottomien määrä väheni Helsingissä ja Tampereella ja kasvoi muissa kuutoskaupungeissa.

Taulukko 4 Asunnottomat kuutoskaupungeissa 15.11.2018

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu
Asunnottomia yhteensä (lkm)	2114	658	246	504	254	94
Asunnottomia 1000 asukasta kohti	3,3	2,4	1,1	2,7	1,1	0,5
<i>Muutos v. 2017-2018 (%)</i>	<i>-43,8</i>	<i>0,8</i>	<i>-3,9</i>	<i>11,5</i>	<i>13,9</i>	<i>-3,1</i>
Yksinäisiä asunnottomia yhteensä (lkm)	1818	547	228	475	230	92
<i>joista naisia (%)</i>	<i>35,8</i>	<i>22,9</i>	<i>21,9</i>	<i>22,9</i>	<i>14,8</i>	<i>12,0</i>
<i>joista miehiä (%)</i>	<i>64,2</i>	<i>77,1</i>	<i>78,1</i>	<i>77,1</i>	<i>85,2</i>	<i>88,0</i>
<i>joista alle 25-vuotiaita (%)</i>	<i>17,0</i>	<i>23,2</i>	<i>14,0</i>	<i>26,5</i>	<i>12,6</i>	<i>22,8</i>
<i>joista maahanmuuttajataustaisia (%)</i>	<i>38,6</i>	<i>33,1</i>	<i>20,6</i>	<i>22,7</i>	<i>7,4</i>	<i>5,4</i>
Asunnottomat perheet (lkm)	75	33	7	8	9	0
joissa henkilöitä	296	111	18	29	24	2

¹Tiedonkeruu- ja tilastointitavat vaihtelevat kunnittain eivätkä luvut ole täysin vertailukelpoisia edellisiin vuosiin.

Lähde: ARA, Asunnottomat 2018 -selvitys (3/2019)

2.3.1 Asumisen ongelmat, sosiaalityö ja toimeentulotuki

Etenkin pääkaupunkiseudulla on vaikeuksia löytää Kelan kohtuusraajat alittavia vuokra-asuntoja. Asiakkaalle annetaan järjestelyaika edullisemman asunnon etsimiseen ja pyydetään toimittamaan selvitykset Kelaan. Järjestelyaikaa annetaan yleensä kolme kuukautta, jonka aikana asiakkaan tulisi löytää edullisempi asunto, toimittaa selvitykset asunnon haun vireillä olosta tai selvitys siitä, miksi muutto ei ole nyt ajankohtainen. Järjestelyaika on voitu antaa, vaikka asiakas olisi asunut vuosia samassa asunnossa. Asiakas ei välttämättä huomaa järjestelyaikaa päätöstekstistä tai ymmärrä sen merkitystä. Vuokrien kohtuullistaminen on johtanut paitsi kasvaneisiin vuokravelkoihin ja lisääntyneisiin häätöihin, myös täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen menojen kasvuun.

Helsingissä maksettiin vuokravelkoja 2,2 miljoonaa euroa vuosina 2016 ja 2017, ja 2,7 miljoonaa euroa vuonna 2018. Näyttäisi siltä, että Kelan perustoimeentulotuen päätöksenteossa käytetään vähemmän yksilöllistä harkintaa kohtuusraajat ylittävien vuokrien hyväksynnässä kuin kunnissa käytettiin. Tästä johtuen vuonna 2018 toimeentulotuen saajien vuokravelkoihin myönnettävä ehkäisevä toimeentulotuki on kasvanut Helsingissä 23 prosenttia vuoteen 2017 verrattuna.

Häätöjen määrä on kasvussa koko maassa. Toimeenpantuja häätöjä oli koko Suomessa 3 425 kappaletta vuonna 2016, 3 737 kappaletta vuonna 2017 ja 3 886 kappaletta vuonna 2018. Koko Suomen häätöjen määrä on siis kasvanut 13,5 prosenttia kahdessa vuodessa. Helsingissä häätöjen määrä on noussut kahdessa vuodessa 245 kappaleesta 369 kappaleeseen eli 50,6 prosenttia. Häätöjen tilastointi on muuttunut vuonna 2018, joka myös osaltaan selittää häätöjen määrän kasvua. (Valtakunnanvoudinvirasto, 2018).

Oulu poikkeaa muista kuutoskaupungeista häätöjen suhteen. Oulussa häätöjen määrä laski vuodesta 2016 vuoteen 2018 9,4 prosenttia. Oulussa tehtiin 224 häätöä vuonna 2016 ja 203 häätöä vuonna 2018. Oulussa häätöjen määrän vähenemistä selittää panostaminen matalan kynnykseen asumisneuvontaan.

Vuokrien kohtuullistamisen lisäksi haasteita ovat aiheuttaneet tilanteet, joissa Kela ei ole myöntänyt vuokravakuutta, vaikka sosiaalityön näkökulmasta sen myöntäminen olisi ollut perusteltua. Tällöin vuokravakuus on saatettu myöntää kunnasta. Osalle asiakkaista tuottaa vaikeuksia perustella hakemuksena Kelassa riittävän selkeästi. Tämän vuoksi he saattavat saada vähemmän perustoimeentulotukea asumiskuluihin kuin heille kuuluisi. Sosiaalityöstä haetaan toisaalta Kelaan varten lausuntoja, joiden sisällön asiakas voisi hyvin itse kertoa Kelaan. Vuokravelkoja on lisännyt myös se, että asiakkaiden on vaikea löytää päätöstekstistä tietoa, onko vuokra maksettu vuokranantajalle suoraan tai pitääkö vuokrasta maksaa itse osa. Kunnassa vuokranmaksua saatettiin lisäksi seurata tarkemmin tiliotteilta.

Kuutoskaupunkien kokemuksen mukaan Kelan perustoimeentulotuessa on edelleen epäselvyyksiä kohtuullisten asumismenojen huomioimisessa. Kelan toivottaisiin ennen päätöksentekoa selvittävän epäselvissä tilanteissa matalalla kynnyksellä asiakkaalta ja kunnan sosiaalityöstä vakuuden ja asumismenojen kohtuullisuusarvioinnissa tarvittavat sosiaaliset olosuhteet ja erityiset syyt tapauskohtaisesti. Kunnat toivovat Kelan päätöksentekijöiltä epäselvissä tilanteissa suoraa yhteydenottoa kunnan sosiaalityöhön esimerkiksi silloin, kun asiakasta uhkaa asunnottomuus tai velkaantuminen asumismenojen osalta.

Kunnat toivovat Kelan kehittävän tiedottamistaan asiakkaille asumismenojen kohtuullisuusarvioinnista, kunnan sosiaalityön roolista arvioinnissa sekä uuden asunnon hakemiseen käytössä olevasta järjestelyajasta ohjeistuksineen. Koska Kelassa ei samalla tavalla kuin kunnissa ennen katsota asiakkaan tilannetta tapauskohtaisesti kiireellisen avun tilanteissa ja asumismenojen kohtuullisuusarvioinnissa, eikä siellä seurata asumismenojen maksamista, asunnottomuus ja toimeentulotukimenot ovat saattaneet lisääntyä. Toimeentulotukimenot ovat kasvaneet esimerkiksi vesi-, sähkö- ja vuokravelkojen sekä vakuusmenojen lisääntymisen myötä. Kyseistä ilmiötä ja sen laajuutta olisi hyvä selvittää ja tutkimuksellisesti kartoittaa.

2.3.2 Asumisen palvelut

Helsinki

Asumisen tuki

Asumisen tuen yksikön tehtävä on sosiaalihuoltolain mukaisten asumispalveluiden järjestäminen helsinkiläisille asunnottomille sekä mielenterveysasiakkaille. Yksikköön kuuluu: asunnottomien arviointi- ja sijoitustoiminta, tukiasuminen, tuettu asuminen, mielenterveysasiakkaiden asumispalvelut, Helsingin kaupungin tuottama päihdehuollon asumispalvelu, perhehoito, ja Hietaniemenkadun palvelukeskus.

Hietaniemenkadun palvelukeskuksen asumispäivystys tarjoaa yösijan asunnottomille helsinkiläisille. Asumispäivystyksessä yövytään yö kerrallaan yhteisissä huoneissa ja palvelujen piiriin voi hakeutua ilman maksusitoumusta tai lähetettä. Päihtymys ei ole esteenä yöpymiselle. Tilapäiseen asumispalveluun siirrytään palvelukeskuksen sosiaalityöntekijän päätöksellä. Asumispalvelu on tarkoitettu tilapäiseksi ratkaisuksi ja tavoitteena on löytää yhteistyössä asiakkaan kanssa pysyvä asuin- tai hoitomuoto.

Kesällä 2019 aikuissosiaalityössä aloittaa kolme lähityöntekijää, jotka työskentelevät mm. asunnottomien asiakkaiden kanssa itsenäisen suoriutumisen tukena, asuttamisen esteiden poistamiseksi sekä antaen tukea ja ohjausta arjen askareisiin.

Vantaa

Vantaalla asumiseen liittyvää neuvontaa annetaan kaikissa sosiaalityön toimipisteissä. Vantaalla asumiseen liittyvää ohjausta ja neuvontaa annetaan kaikissa sosiaalityön toimipisteissä. Vantaan aikuisten ja perheiden sosiaalipalveluissa annettava häätöjä ennaltaehkäisevä asumisohjaus painottuu asunnottomuutta ja asunnottomuuskierrettä ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin. Ennalta ehkäisevän sosiaaliohjauksen avulla on vuonna 2018 saatu ainakin 40 asiakasperheen kohdalla poistettua hädän uhka. Työskentely pyritään aloittamaan mahdollisimman varhain yhteispalaverilla, jossa ovat läsnä asiakas, oma työntekijä suunnitelmallisesta sosiaalityöstä ja ennalta ehkäisevää tukea antava asumisen sosiaaliohjaaja. Tuki painottuu talusasioissa ohjaamiseen ja neuvomiseen, tarvittaessa tuetaan myös asunnosta huolehtimiseen liittyvissä asioissa. Haasteena on se, että asiakkuudet alkavat, kun häätöä on jo haettu.

Vuoden 2018 alusta Vantaalla on keskitetty asunnottomien sosiaalityö, josta järjestetään asunto ja asumisen tuki asiakkaille, jotka eivät saa asuntoa vapailta markkinoilta muun muassa vuokravelojen ja häätöjen vuoksi ja tarvitsevat asumiseensa tukea. Pääsääntöisesti asuminen on tilapäistä. Asuntoon liittyy aina asumisen tuki, jossa työskennellään yhdessä asiakkaan kanssa, tavoitteena on asiakkaan itsenäinen asuminen tulevaisuudessa ja asumiseen liittyvien velvoitteiden hoito. Asumispalveluissa on omana palveluna eri vahvuista asumisen tukea yksiköissä tai hajajoitetuissa asunnoissa. Ostopalveluna hankitaan kriisiasumista ja tuettua asumista palveluntuottajan vuokra-asunnossa. Nämä palvelut ovat henkilöille, joille ei löydy sopivaa palveluita tai tilaa omista palveluista. Kaikki ostot linjataan asiakasohjausryhmässä tai asunnottomien sosiaalityön kokouksessa.

Vantaa on mukana asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kuntastrategiat hankkeessa, jossa painopisteenä ovat asumispalveluiden sujuvoittaminen asiakaslähtöisemmäksi, nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisy, maahanmuuttajien huomioiminen ja kokemusasiantuntijuuden vahvistaminen.

Asunnonsaantia Vantaalla vaikeuttavat ainakin seuraavat asiat: kohtuuhintaisia asuntoja on liian vähän hakijamäärään nähden, vanhatkin maksuongelmat vaikeuttavat asunnonsaantia asuntojonojen ollessa pitkiä sekä asunnonvaihtajien suuri määrä Kelan edellyttäessä hakemaan kohtuuhintaista asuntoa.

Turku

Aikuissosiaalityöllä ei ole käytettävissä omia vuokra-asuntoja asiakkaille. Turussa vuokra-asuntoja on tarjolla muun muassa TVT Asunnot Oy:llä, seurakunnalla, säätiöillä ja yhdistyksillä sekä yksityisillä vuokranantajilla. Jälkihuollon yksiköllä on käytettävissä omia tukiasuntoja. Yhteistyö TVT Asunnot Oy:n, seurakunnan sekä tukiasuntopalveluja tuottavien yhdistysten ja säätiöiden kanssa on tiivistä.

Sillankorva tarjoaa tilapäistä majoittumispalvelua yli 18 -vuotiaille sekä pienimuotoisesti asumiskokeilua turkulaisille päihderiippuvaisille, jotka ovat motivoituneet päihdeettömyyteen tai vähentämään päihdeiden käyttöä. Orikedon palvelukeskus tarjoaa asumispalveluja päihdeongelmasta kärsiville turkulaisille.

Sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat antavat neuvontaa ja ohjausta asumiseen liittyvissä kysymyksissä ja sosiaalityöntekijät voivat tarvittaessa kirjoittaa puoltavan lausunnon asunnon saamiseksi.

Tampere

Tampereen kaupunki on mukana Asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn toimenpideohjelmassa (AUNE) 2016-2019. Toimenpideohjelman strategiassa ennaltaehkäisyyn viitekehys koostuu asunnottomuuden riskien tunnistamisesta sekä riittävästä tuesta asumisen turvaan. Lähtökohtana on vuokrasuhteeseen perustuva asuminen, asunto ensin -periaate ja hajautettujen asuntoratkaisujen tukeminen. Ohjelmakauden aikana kohdennetaan asuntoja eri keinoin (mm. välivuokraus sekä korjaus- ja uudisrakentaminen) niille asunnottomille, joilla on vaikeuksia saada asuntoa vuokra-asuntomarkkinoilta (esimerkiksi luottotietonsa menettäneet, rikosseuraamusasiakkaat ja pitkäaikaisasunnottomat) ja asunnottomuusriskissä oleville. Kaupunki on myös osatoteuttajana ARAn hallinnoimassa Asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn kuntastrategiat (AKU) -hankkeessa. Hankkeessa valmistellaan asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn kuntastrategiaa monialaisesti yhteistyöverkostojen ja kokemusasiantuntijoiden kanssa. Teemoina ovat varhainen välittäminen, osallisuus ja asumisen tuki.

Tampereen kaupungilla työskentelee viisi asumisneuvojaa; sosiaalityöntekijä ja sosiaaliohjaaja työpari Asuntotorilla, sosiaalipalvelujen neuvontaan sijoittuva asumisneuvoja, nuorten asumisneuvoja sekä maahanmuuttajien asumisneuvoja. Asumisneuvontatyö toteutetaan osin hanke-työnä ja osittain eri palveluissa. Asumisneuvontaa ja asumissosiaalista työtä tehdään myös osana sosiaalityön perustyötä muun muassa sosiaalipalvelujen neuvonnassa, aikuissosiaalityön omatyöntekijäpalveluissa ja gerontologisessa sosiaalityössä. Asumisneuvontaa toteutetaan kaupungin lisäksi vuokranantajien sekä asumisen palveluntuottajien toimesta. Työmenetelminä käytetään muun muassa asumissosiaalista työtä, jalkautuvaa työtä, kriisityötä ja palveluohjausta. Yhteistyötä tehdään esimerkiksi vuokranantajien, Kelan, kotihoidon, pelastuslaitoksen, mielenterveyspalveluiden, perusterveydenhuollon, perhepalveluiden ja sosiaalityön kanssa. Tampereella asumisneuvojilla on mahdollisuus tehdä viranomaispäätöksiä kriisitilanteissa, joissa asumisen turvaamisen kannalta on välttämätöntä reagoida nopeasti. Tavoite on ehkäistä häättöjä, mahdollistaa asiakkaille varhainen palveluohjaus ja ennaltaehkäistä asunnottomuutta. Tärkeää on riittävän varhainen puuttuminen ja asumisneuvonnan interventio, jotta tilanne ei kriisiytyisi. Tavoitteena on tarjota asiakkaille matalan kynnyksen palvelua, ehkäistä syrjäytymistä ja keventää raskaita asiakasprosesseja. Tavoitteena on myös vuokrataloyhtiöiden asukkaiden asumistyytyväisyyden lisääntyminen, asumisaikojen pidentyminen ja asukasvaihtuvuuden pienentyminen.

Asumispäivystys tarjoaa matalan kynnyksen kriisimajoitusta, joka on tarkoitettu asunnottomille tamperelaisille. Asunnottomille on Tampereella myös tukiasumisen palveluja, joista suurin osa tuotetaan ostopalveluina. Asumispalveluita koordinoi asumisen asiakasohjausyksikkö.

Tampereella on edistetty asumisen puheeksi ottoa mm. järjestämällä henkilöstölle asumissosiaalisen työn koulutuksia, sekä lisäämällä varhaisen intervention merkityksen ymmärtämistä. Tämän lisäksi Tampereella on kehitetty ja otettu käyttöön asumisen puheeksi ottoa edistäviä työkaluja.

Oulu

Asumisen tuki

Asumiseen liittyvä tuki ja neuvonta kuuluvat sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin ja sitä toteutetaan hyvinvointipalveluissa. Erityisryhmien asumis- ja päiväpalveluissa sosiaalisena kuntoutuksena toteutettava **ohjaajapalvelu** on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat tukea ja ohjausta oman elämän hallinnassa ja asumisen onnistumisessa. Tavoitteena on ylläpitää ja edistää asiakkaan psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä, jotta hän pystyisi asumaan omassa kodissaan peruspalveluiden turvin mahdollisimman itsenäisesti. Tavoitteena on myös asunnottomuuden riskitekijöiden vähentäminen, arjenhallinnan ja itsenäisen elämän mahdollistuminen sekä yhteiskuntaan kiinnittyminen. Palvelu toteutetaan pääasiassa kotikäynnin, sovituin tapaamisoin sekä erilaisin ryhmä- ja kuntoutustoiminnoin. Ohjauksen ja tuen määrä vaihtelee asiakaskohtaisesti.

Intensiivinen ohjaajapalvelu on tarkoitettu aikuisille mielenterveyskuntoutujille sekä kehitysvammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat päivittäistä tukea ja ohjausta oman elämän hallintaan sekä asumisen onnistumiseen. Arjentaiteiden ohjauksen, asiakkaan oman elämänhallinnan vahvistamisen sekä yhteiskuntaan kiinnittymisen tukemisen lisäksi palveluun voi sisältyä keveät hoitotyön tehtävät, esimerkiksi lääkehoidon tukeminen ja psyykkisen ja fyysisen hoidon seuranta. Palvelua tarjotaan viikon jokaisena päivänä aamusta iltaan.

Päihdeasumispalveluiden **tuetun asumisen** yksikössä asiakkaat saavat henkilökunnalta kotiinsa ohjausta, tukea ja neuvontaa yleensä muutaman kerran viikossa. Tuetun asumisen tavoitteena on löytää yhteistyössä asiakkaan kanssa pysyvä asumisratkaisu normaalista asuntokannasta tai palvelutarpeenmukainen hoitopaikka. Tuettuun asumiseen hakeudutaan Kenttätien palvelukeskuksen kautta.

Välivuokrauksessa kaupunki vuokraa asunnon yksityiseltä asunnonomistajalta hajasijoitetusti eri puolilta kaupunkia ja jälleen vuokraa sen edelleen sitä tarvitsevalle. Välivuokrauksen asiakasryhmänä ovat täysi-ikäiset pakolaistaustaiset sekä kantaväestöön kuuluvat henkilöt, joilla ei ole mahdollisuutta saada asuntoa vapailta vuokramarkkinoilta. Sosiaalityön asiakkaana olevat hakeutuvat välivuokrattuihin asuntoihin oman sosiaalityöntekijänsä kautta. Välivuokrattuun asuntoon muuttavan tulee sitoutua asumisen tukeen ja ohjaukseen.

Oulussa on tarjolla kotiin saatavaa tukea myös **avustajapalveluna**. Avustaja auttaa arjen asioissa mm. kaupassa käymisessä, kodin ulkopuolelle liikkumisessa kuten peruskunnan liikunta- ja kulttuuripalveluihin, kotiaskareiden suoriutumisessa. Yhden asukasyhdistyksen kanssa on tehty sopimus, jossa koulutetaan oppi-sopimuskoulutuksella avustajia työllisyys Hankkeessa.

Tilapäis- ja kriisimajoitus

Kenttätien palvelukeskuksessa tarjotaan lyhytaikaista tilapäismajoitusta asunnottomille oululaisille. Palvelun piiriin voi hakeutua ilman maksusitoumusta tai lähetettä. Kenttätien palvelukeskuksessa on jatkettu yksikön kehittämistä, tavoitteena on tehostaa yksikön toimintaa entisestään ja edesauttaa asiakkaiden siirtymistä asumaan normaaliin vuokra-asuntokantaan. Joulukuusta 2018 lähtien asiakkaille on ollut tarjolla maksuton lounas aamupalan lisäksi.

Kriisiasumista tarjotaan Oulussa viimesijaisena asumisratkaisuna sosiaalipäivystystilanteissa sekä akuuteissa asunnottomuustilanteissa pääasiassa perheille. Ennen kriisimajoituksen tarjoamista asiakkaan omatyöntekijä selvittää löytyykö asiakkaalta tai asiakasperheeltä sukulais- tai tuttavaverkostoa väliaikaisen majoituksen järjestämiseksi.

Asumisneuvonta

Asumisneuvontaa on toteutettu Oulussa hankkeena ajalla 7.9.2015 – 31.12.2017. Toiminta jatkui vielä vuoden 2018 siten, että Oulun kaupunki palkkasi yhden asumisneuvojan ja Oulussa toimivat vuokraloyhtiöt palkkasivat toisen asumisneuvojan. Oulun kaupungin asumisneuvonta on kaikille kuntalaisille tarkoitettua matalan kynnyksen palvelua asumisen pulmatilanteissa. Asumisneuvonnan kautta on kehitetty yhteistä toimintatapaa asumisen pulmien tunnistamiseen ja selvittämiseen eri toimijoiden välisellä yhteistyöllä. Keskeistä toteutuksessa on ollut tiivis yhteistyö sekä vuokraloyhtiöihin että hyvinvointikeskusten sosiaalipalveluihin. Matalan kynnyksen neuvonnalla on voitu ennaltaehkäistä raskaampien palveluiden tarvetta, vuokranantajien vuokratappioita ja häättöjä, kun asumisen ongelmia on päästy selvittämään riittävän aikaisessa vaiheessa. Oulussa hädät laskivat 39 kappaleella vuosina 2016-2018.

Asumisneuvontatyötä on integroitu muiden alueellisten palvelujen kanssa, jotta asiakas on saanut tarkoituksenmukaisen tuen asumiseen ja elämänhallintaan. Tärkeäksi on noussut erityisesti haastavien asiakkaiden ohjaaminen hyvinvointipalveluiden sosiaalityöhön, missä on tehty asiakkaan palvelutarpeen arviointi kokonaisvaltaisesti ja asiakassuunnitelma, jonka mukaan palvelut on toteutettu asiakkaalle.

3 TOIMEENTULOTUKI

Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön tai perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuki jakautuu perustoimeentulotukeen, jota on vuoden 2017 alusta alkaen myöntänyt Kela, sekä täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen, joita myöntää kunta.

Toimeentulotukea haetaan pääsääntöisesti Kelalta. Samalla hakemuksella voidaan hakea sekä perustoimeentulotukea että täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea. Kela siirtää hakemuksen täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen osalta kuntaan hakijan pyynnöstä, mikäli hakemuksessa on esitetty kuluja, joita ei kateta perustoimeentulotuella. Jos toimeentulotuen tarve koskee ainoastaan täydentävää tai ehkäisevää tukea, sitä haetaan suoraan kunnasta siinä tapauksessa, että perustoimeentulotuki on jo käsitelty Kelassa (1412/1997 § 14, 14d).

Valtio korvaa perustoimeentulotuesta aiheutuneista kustannuksista puolet. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen kunnat rahoittavat itse. Toimeentulotuen perusosa nousi vuonna 2018 edellisvuodesta 0,7 prosenttia. Näin ollen esimerkiksi yksinasuvan henkilön tuen perusosan määrä kuukautta kohden oli 491,21 euroa (Liite 1B).

Ennen perustoimeentulotuen Kela-siirtoa toimeentulotukea (perustoimeentulotuki sekä täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki) on tarkasteltu Kuusikko-raporteissa pääasiassa kokonaisuutena; kotitalouksia ja henkilöitä on tarkasteltu henkilötunnus kertaalleen tietoina. Perustoimeentulotuen Kela-siirron jälkeen tätä ei ole kuitenkaan enää mahdollista tehdä, sillä samalle kotitaloudelle on voitu vuoden aikana myöntää sekä perustoimeentulotukea Kelalta että täydentävää ja/tai ehkäisevää toimeentulotukea kunnalta, eikä toimeentulotuen saajia kokonaisuutena ole mahdollista saada enää kotitalous kertaalleen lukuina. Vuodesta 2017 lähtien Kuusikko-raportin tiedot toimeentulotukea saaneista on kerätty erikseen kunnista ja Kelasta.

Myöskään pidemmän aikavälin aikasarjavertailuja ei ole mahdollista tehdä samaisesta syystä. Aiemmin Kuusikko-raporttien aikasarjavertailuissa on tarkasteltu toimeentulotuen saajia kokonaisuutena ja vuodesta 2017 eteenpäin tuensaajia on ollut mahdollista tarkastella vain tukilajeittain. Lisäksi perustoimeentulotuen siirtymävaiheessa tammi-maaliskuussa 2017 perustoimeentulotuen päätöksiä tehtiin myös kunnissa, joten perustoimeentulotuen saajien lukumäärät vuosina 2017 ja 2018 eivät ole vertailukelpoisia.

Toimeentulotuen kustannuksia on kuitenkin mahdollisuus tarkastella edelleen kokonaisuutena, kuten tässä raportissa onkin tehty.

3.1 Perustoimeentulotuki

Perustoimeentulotuella on tarkoitus kattaa pääosin jatkuvaluonteiset välttämättömät elinkustannukset ja kohtuulliset asumiseen, sähköön, terveydenhuoltoon yms. menoihin liittyvät kustannukset. Vuoden 2017 alusta osa kuntien aiemmin täydentävänä toimeentulotukena myöntämästä tuesta – muun muassa välttämättömät asuntoon muuttoon liittyvät menot sekä lasten varhaiskasvatusmenot – siirtyi perustoimeentulotuen puolelle (HE 358/2014, 68–69).

3.1.1 Perustoimeentulotukea saaneet kotitaloudet ja henkilöt

Kelan myöntämää perustoimeentulotukea sai kuutoskaupungeissa vuonna 2018 yhteensä 121 207 kotitaloutta. Näissä kotitalouksissa asui yhteensä 178 530 henkilöä. Perustoimeentulotuen siirtymävaiheessa tammi-maaliskuussa 2017 perustoimeentulotuen päätöksiä tehtiin myös kunnissa, joten sama kotitalous on voinut saada vuoden 2017 aika perustoimeentulotukea sekä

kunnalta että Kelalta. Tämän vuoksi ei ole mahdollista vertailla perustoimeentulotukea saaneiden kotitalouksien lukumäärän muutosta vuodesta 2017 vuoteen 2018. (Taulukko 5, liite 3A)

Taulukko 5. Vuonna 2018 perustoimeentulotukea saaneet kotitaloudet ja henkilöt¹

	Kotitalouksia yhteensä		Henkilöitä yhteensä	
	Kela 2018	Kela + kunta 2017 ²	Kela 2018	Kela + kunta 2017 ^{2 3}
Helsinki	46 562	65 938	68 114	95 851
Espoo	15 124	20 573	24 436	34 827
Vantaa	17 067	19 741	27 036	32 063
Turku	12 699	12 874	18 239	17 440
Tampere	18 617	22 063	25 410	30 593
Oulu	11 138	11 016	15 295	15 507
Kuusikko	121 207	152 205	178 530	226 281

¹ Luvut ovat ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia.

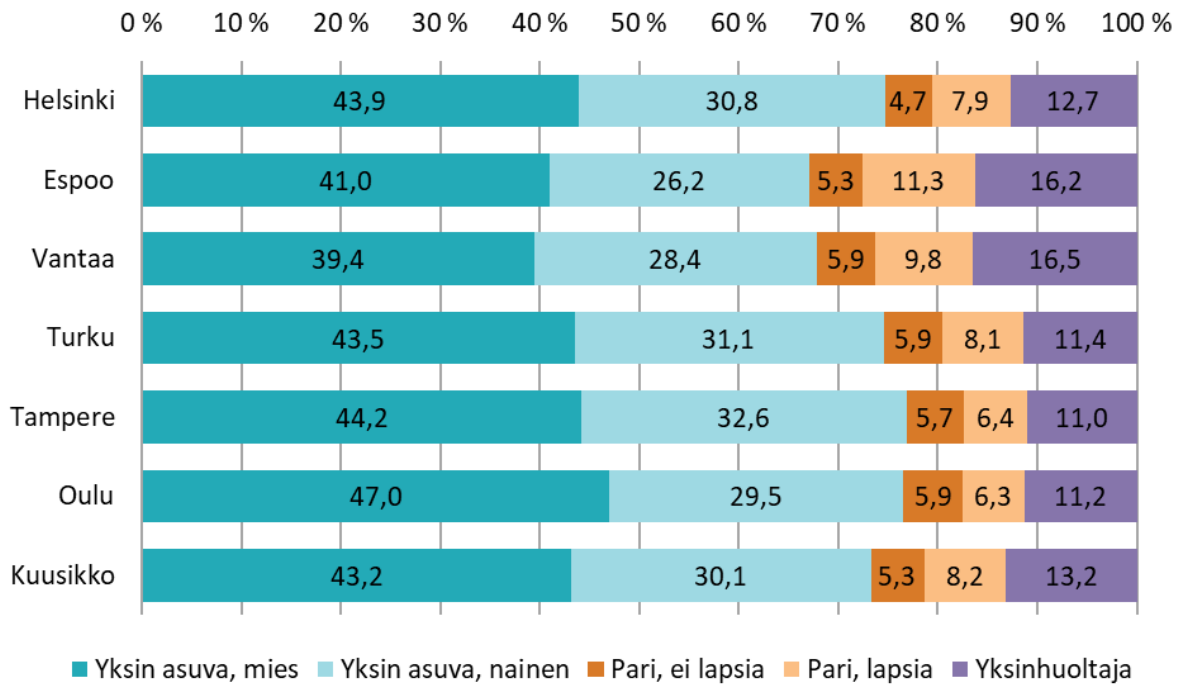
² Vantaan kunnan maksaman perustoimeentulotuen saajien osuus sisältää pakolaiset, turvapaikanhakijat ja paluumuuttajat.

³ Turusta ei saada kunnan myöntämän toimeentulotuen jakautumista eri lajeihin henkilöiden mukaan.

Perustoimeentulotuen saaneista kotitalouksista uusia kotitalouksia (tuen saamisessa vähintään 12 kuukauden katkos) oli kuutoskaupungeissa lähes kolmannes. Osuus vaihteli Vantaan 27,8 prosentista Oulun 37,0 prosenttiin (Liite 3C).

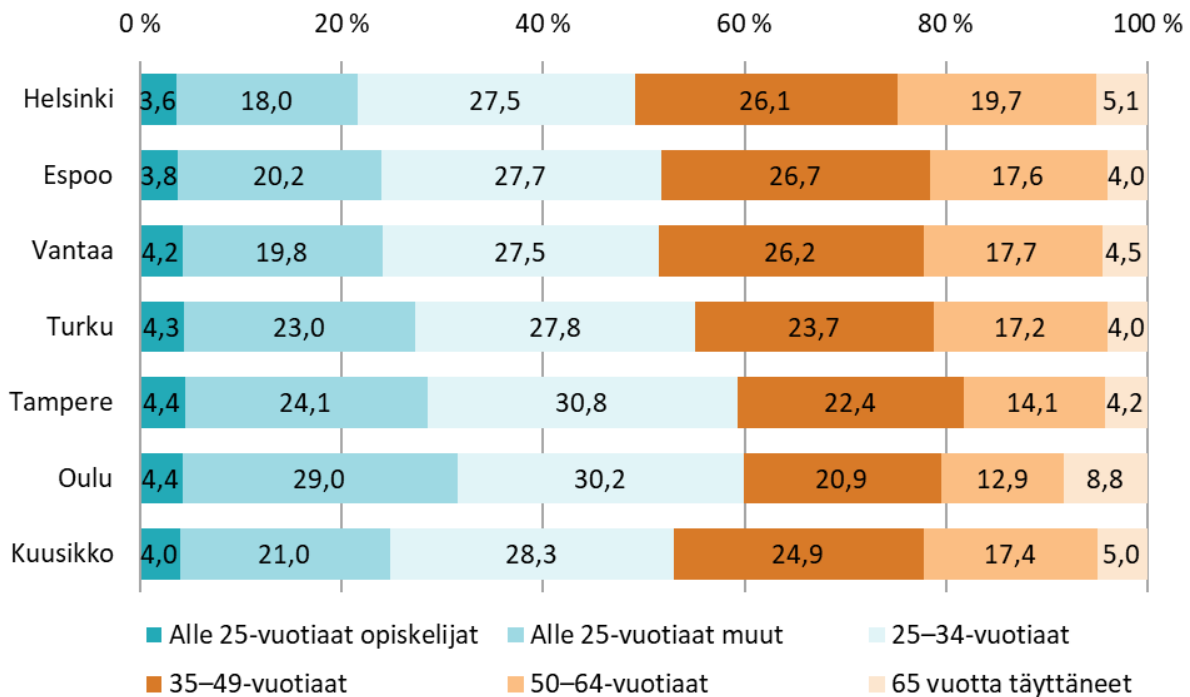
Kelan myöntämää perustoimeentulotukea saaneista kotitalouksista 73,3 prosenttia oli yksin asuvia, joista enemmistö oli miehiä. Yksin asuvien osuus vaihteli Espoon 61,7 prosentista Tampereen 76,8 prosenttiin. Lapsiperheitä oli reilu viidennes tuensaajista. Espoossa ja Vantaalla yksin asuvien osuus oli muita kuutoskaupunkeja pienempi ja lapsiperheiden osuus suurempi. (Kuvio 1, liite 5A)

Kuvio 1. Kelan myöntämää perustoimeentulotukea saaneet kotitaloudet perhetyypeittäin vuonna 2018 (luvut ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia)

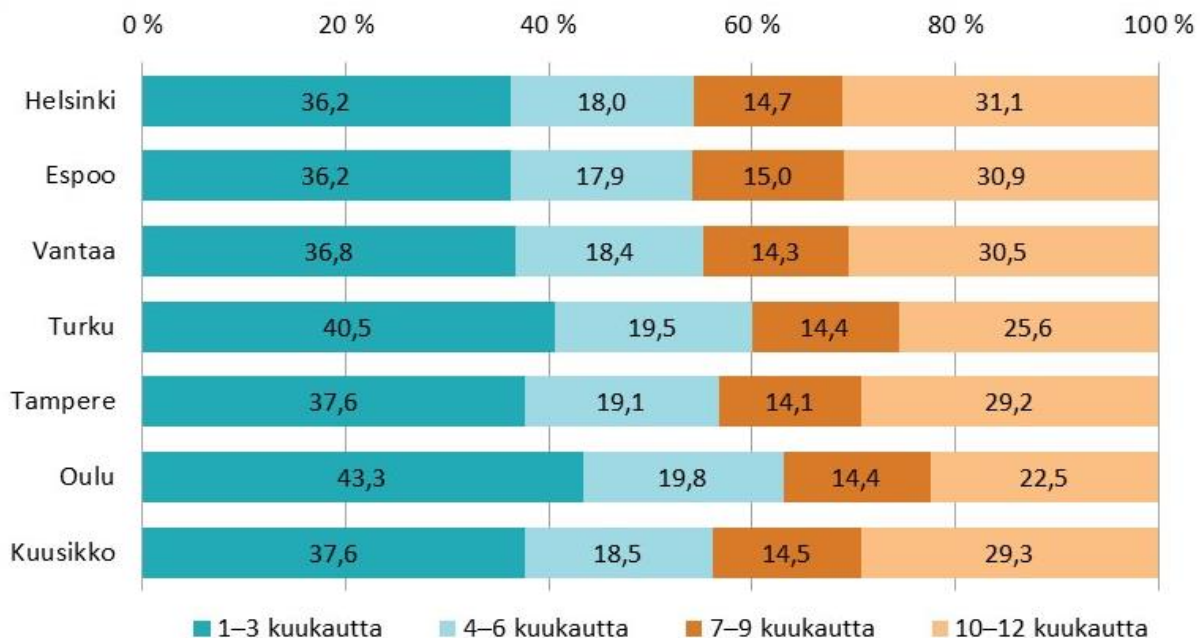
Kuutoskaupunkien perustoimeentulotukea saaneiden kotitalouksien päämiehistä neljännes oli alle 25-vuotiaita ja runsas viidennes 50 vuotta täyttäneitä. Pääkaupunkiseudulla oli enemmän vanhempia tuensaajia kuin muissa kuutoskaupungeissa, joissa taas nuorten osuus oli suurempi. (Kuvio 2, liite 5B)

Kuvio 2. Kelan myöntämää perustoimeentulotukea saaneet kotitaloudet päämiehen iän mukaan vuonna 2018

Kelan myöntämää perustoimeentulotukea vuonna 2018 saaneista kotitalouksista 29,3 prosenttia sai tukea vähintään 10 kuukauden ajan. Pitkäaikaisesti tukea saaneiden osuus oli suurin pääkaupunkiseudulla ja pienin Oulussa. (Kuvio 3)

Kuvio 3. Kelan myöntämää perustoimeentulotukea saaneet maksettujen tukikuukausien mukaan vuonna 2018

3.1.2 Perustoimeentulotukea saaneiden pääasiallinen toiminta

Valtaosa toimeentulotukea saavista oli työttömiä. Kuutoskaupungeissa marraskuussa 2018 perustoimeentulotukea saaneista työttömiä oli 69,8 prosenttia, työssäkäyviä 8,1 prosenttia ja eläkkeellä olevia 6,8 prosenttia. Pääkaupunkiseudulla eläkkeellä olevien tuensaajien osuus oli jonkin verran muita kuutoskaupunkeja suurempi (6,8 % - 8,0 %). Oulussa työssäkäyvien tuensaajien osuus oli kuutoskaupunkien korkein (15,5 %).

Taulukko 6. Marraskuussa 2018 perustoimeentulotukea saaneiden pääasiallinen toiminta. Kaikki tulonsaajat.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Työssä	7,0	8,0	8,6	7,2	6,7	15,5	8,1
Työtön, lomautettu	71,0	68,9	67,6	70,6	72,4	64,4	69,8
Opiskelija	5,8	6,3	6,4	6,4	6,5	5,2	6,1
Äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalla	1,5	2,2	2,1	1,3	1,2	1,2	1,6
Pitkäaikaisesti sairas	2,5	2,8	2,8	4,8	4,5	5,3	3,4
Eläkkeellä	8,0	6,8	7,4	5,6	5,6	4,1	6,8
Muu ¹	4,4	5,0	5,0	4,1	3,0	4,4	4,3
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yhteensä (N)	23 870	7 763	8 738	6 256	9 541	5 603	61 771

¹ Muu toiminta pitää sisällään varusmiehet ja siviilipalvelusta suorittavat, hoitavapaalla olevat (kotihoidon tuki), omaa taloutta hoitavat (omaishoidon tuki) sekä muut työvoiman ulkopuolella olevat, joita ei taulukossa erikseen ole mainittu.

Myös nuorten alle 25-vuotiaiden kohdalla työttömät oli suurin perustoimeentulotuen saajien ryhmä 55,2 prosentin osuudella. Nuorten joukossa toiseksi suurin ryhmä oli opiskelijat: 18,5 prosenttia tuensaajista oli päätoimisia opiskelijoita.

Taulukko 7. Marraskuussa 2018 perustoimeentulotukea saaneiden pääasiallinen toiminta. Alle 25-vuotiaat tulonsaajat.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Työssä	6,9	7,3	7,6	7,7	7,1	5,5	7,0
Työtön, lomautettu	62,8	63,6	59,3	60,8	64,2	0,4	55,2
Opiskelija	20,5	17,4	20,5	18,8	18,0	12,1	18,5
Äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalla	2,2	3,3	3,3	2,2	1,5	3,4	2,5
Pitkäaikaisesti sairas	2,2	2,5	2,4	5,3	5,5	2,4	3,2
Eläkkeellä	0,6	0,4	1,1	0,7	0,9	0,4	0,7
Muu ¹	4,8	5,6	5,8	4,6	2,8	75,8	12,9
Yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Yhteensä (N)	4 086	1 505	1 688	1 443	2 282	1 460	12 464

¹ Muu toiminta pitää sisällään varusmiehet ja siviilipalvelusta suorittavat, hoitavapaalla olevat (kotihoidon tuki), omaa taloutta hoitavat (omaishoidon tuki) sekä muut työvoiman ulkopuolella olevat, joita ei taulukossa erikseen ole mainittu.

3.1.3 Perustoimeentulotukea saaneiden tulolähteet

Riski joutua toimeentulotuen tarpeeseen kohdistuu erityisesti vähimmäisetuuksien varassa eläviin. Vuoden 2018 marraskuussa kuutoskaupunkien perustoimeentulotukea saaneista 84,4 prosenttia sai asumistukea, 45,9 prosenttia työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa ja 33,5 prosenttia lapsilisää/elatustukea. Ansiosidonnaista päivärahaa sai 1,7 prosenttia. Eläkkeen saajien osalta Helsinki, Oulu ja Vantaa erosivat korkeimmilla osuuksilla. Tulottomia kotitalouksista oli 8,2 prosenttia. Tulottomien osuus vaihteli Oulun 5,9 prosentista Helsingin 9,5 prosenttiin.

Taulukko 8. Marraskuussa 2018 perustoimeentulotukea saaneiden tulolähteet kotitaloutta kohti ja tulolähteiden lukumäärä. Kaikki tuensaajat.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Tulolähdettä saaneiden kotitalouksien osuus (%)							
Ansio-/yrittäjätulot	8,1	9,4	10,4	8,5	7,9	6,0	8,4
Työmarkkinatuki/peruspäiväraha	43,7	45,3	42,8	48,1	50,1	52,2	45,9
Ansiosidonnainen päiväraha	1,6	1,4	1,6	2,2	1,9	2,1	1,7
Opinto-/koulutustuki	5,0	5,6	6,0	5,2	4,3	3,7	5,0
Sairauspäiväraha	2,6	2,9	2,7	4,7	3,9	5,8	3,3
Äitiys-, isyys- ja vanhempainraha	2,3	3,3	3,1	2,1	1,8	2,0	2,4
Lasten kotihoidon tuki	5,0	6,6	5,8	4,5	3,4	3,6	4,9
Lapsilisät/elatusapu/-tuki	32,8	41,2	41,8	32,5	28,2	21,6	33,5
Eläke	9,1	7,9	8,7	6,3	6,5	8,8	8,2
Asumistuki	82,8	82,6	83,1	86,0	87,7	88,3	84,4
Muu ¹	3,1	3,1	3,7	4,2	4,2	0,8	3,3
Tuloton	9,5	8,9	8,6	6,9	6,2	5,9	8,2
Tulolähteitä yhteensä (N)	49 050	16 949	19 058	13 214	19 662	9 899	127 832
Kotitalouksia yhteensä (N)	23 870	7 763	8 738	6 256	9 541	4 927	61 095
Tulolähteitä/kotitalous	2,1	2,2	2,2	2,1	2,1	2,0	2,1

¹ Muu tulolähde pitää sisällään omaishoidon tuen, sotilasavustukset sekä muut tulot, joita ei taulukossa ole erikseen

Nuorten osalta tulolähdetilasto poikkeaa kaikista tuensaajista siten, että työttömyysturvan ja eläkkeiden osuus oli huomattavasti pienempi ja opintotuen osuus oli suurempi kuin koko asiakaskunnalla.

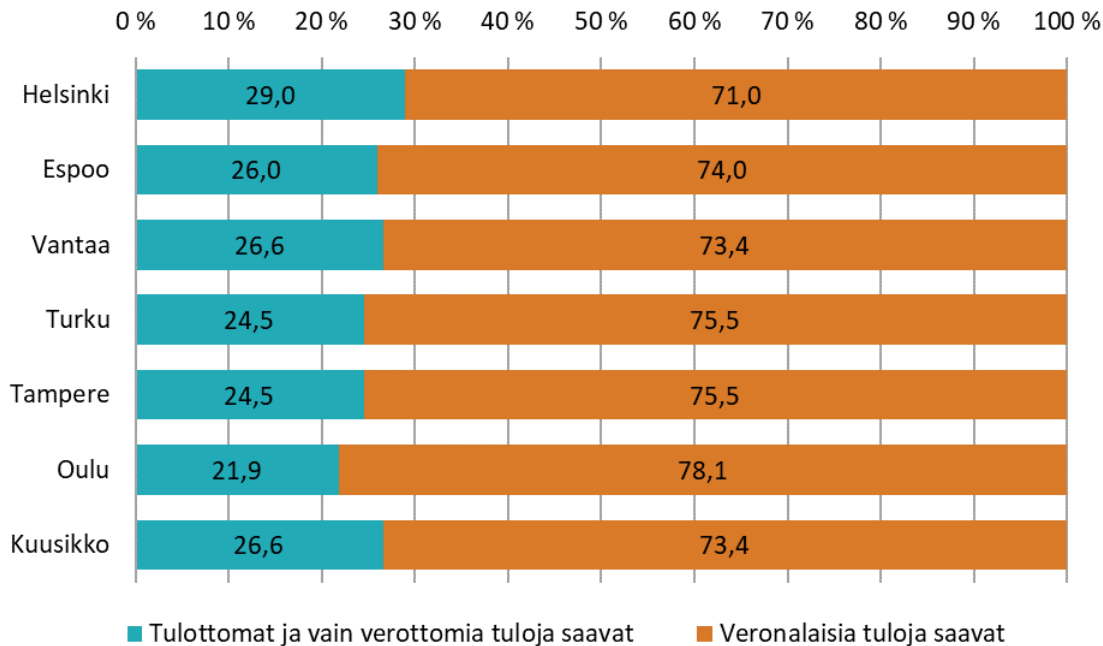
Taulukko 9. Marraskuussa 2018 perustoimeentulotukea saaneiden tulonlähteet kotitaloutta kohti ja tulolähteiden lukumäärä. Alle 25-vuotiaat tuensaajat.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
<i>Tulolähdettä saaneiden kotitalouksien osuus (%)</i>							
Ansio-/yrittäjätulot	7,6	7,9	8,8	8,2	8,7	6,6	8,0
Työmarkkinatuki /peruspäiväraha	14,7	20,0	16,8	20,0	25,0	27,9	19,6
Ansiosidonnainen päiväraha	0,2	0,0	0,3	0,3	0,6	0,5	0,3
Opintotuki	14,7	13,0	15,5	12,7	10,7	7,3	12,8
Sairauspäiväraha	1,8	1,7	1,5	3,6	3,0	4,3	2,5
Äitiys-, isyys- ja vanhempainraha	3,2	4,6	4,3	3,2	2,3	2,6	3,3
Lasten kotihoidon tuki	4,4	5,6	6,0	3,7	2,2	3,8	4,2
Lapsilisät/elatusapu/-tuki	16,2	18,9	22,7	17,4	13,0	15,5	16,9
Eläke	0,7	0,5	1,0	0,8	1,1	0,9	0,8
Asumistuki	61,6	65,7	65,0	73,6	78,8	79,4	69,1
Muu ¹	1,7	1,6	2,3	3,8	4,4	3,3	2,7
Tuloton	24,1	21,7	21,7	14,8	12,3	14,3	19,2
Tulolähteitä yhteensä (N)	6 173	2 429	2 801	2 338	3 701	2 216	19 658
Kotitalouksia yhteensä (N)	4 088	1 506	1 689	1 443	2 282	1 333	12 341
Tulolähteitä/kotitalous	1,5	1,6	1,7	1,6	1,6	1,7	1,6

¹ Muu tulolähde pitää sisällään omaishoidon tuen, sotilasavustukset sekä muut tulot, joita ei ole taulukossa erikseen mainittu.

Vuonna 2018 kuutoskaupunkien perustoimeentulotukea saaneista kotitalouksista 26,6 prosenttia olivat tulottomia tai saivat vain verottomia tuloja. Tulottomien ja vain verottomia tuloja saaneiden osuus oli suurin Helsingissä (29,0 %) ja pienin Oulussa (21,9 %). 73,4 prosenttia tuensaajista saivat veronalaisia tuloja vuonna 2018. Veronalaisten tulonsaajien osuus vaihteli Helsingin 71,0 prosentista Oulun 78,1 prosenttiin. (Kuvio 4, Liite 7)

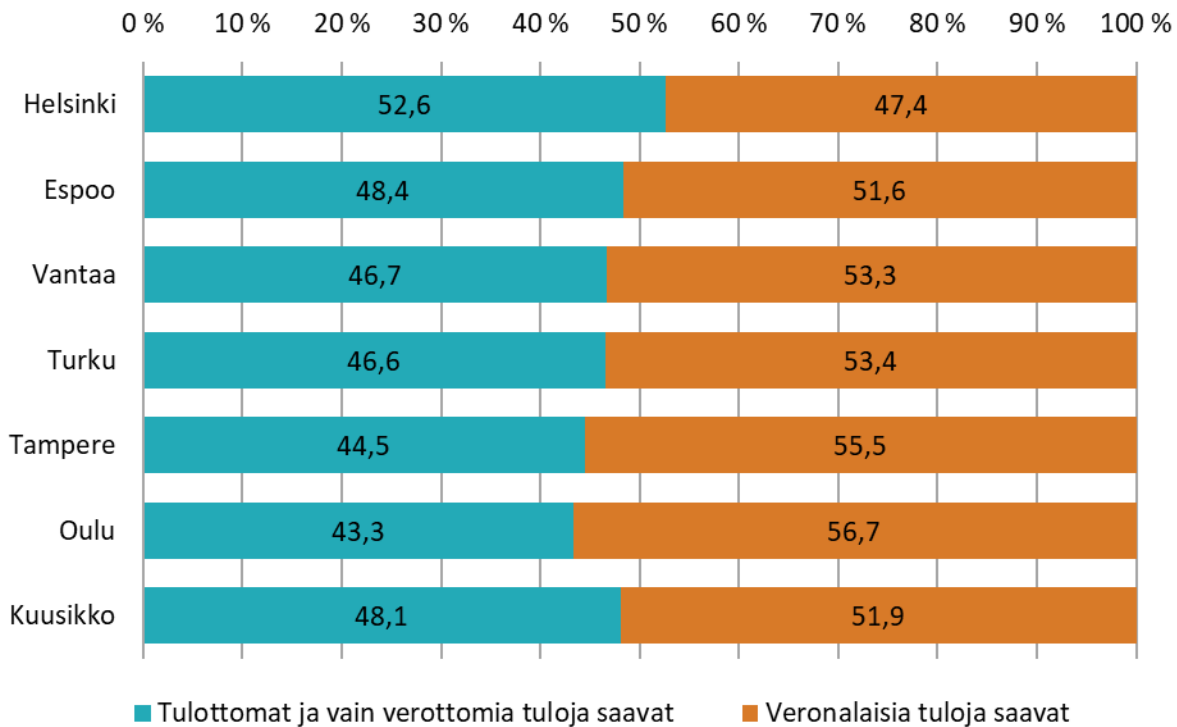
Kuvio 4. Marraskuussa perustoimeentulotukea saaneiden kotitalouksien tulottomuusluokitus. Kaikki tuensaajat.

Nuorten alle 25-vuotiaiden perustoimeentulotuen saajien joukossa tulottomien ja vain verottomien tulonsaajien osuus on huomattavasti suurempi kuin koko asiakaskunnassa. Kuutoskaupungeissa 48,1 prosenttia alle 25-vuotiaista tuensaajista oli tulottomia ja vain verottomia tuloja saavia. Osuus vaihteli Oulun 43,3 prosentista Helsingin 52,6 prosenttiin. Helsinki oli kuutoskaupungeista ainoa, jossa tulottomien ja vain verottomia tuloja saavien osuus oli suurempi kuin veronalaisia tuloja saavien osuus.

Kuutoskaupungeissa 51,9 prosenttia 25-vuotiaista perustoimeentulotuen saajista sai veronalaisia tuloja. Osuus oli suurin Oulussa (56,7 %) ja pienin Helsingissä (47,4 %). (Kuvio 5, Liite 7)

Kuvio 5. Marraskuussa perustoimeentulotukea saaneiden kotitalouksien tulottomuusluokitus. Alle 25-vuotiaat tuensaajat.

3.2 Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki

Täydentävän toimeentulotuen avulla voidaan ottaa huomioon hakijan erityiset tarpeet ja olosuhteet. Varsinkin eri syistä pitkään toimeentulotuen varassa elävillä on yleensä tarpeellisia elinkustannuksia, joihin toimeentulotuen perusosa on riittämätön. Myös asunnottomien kriisimajoituksesta aiheutuvat kulut sisältyvät täydentävään toimeentulotukeen. Tästä aiheutuvat kustannukset koskevat erityisesti suuria kaupunkeja. Vuoden 2017 alusta alkaen osa kuntien aiemmin täydentävänä toimeentulotukena myöntämästä tuesta siirtyi perustoimeentulotuen puolelle. Siirtymävaiheessa kunnat tekivät perustoimeentuen päätöksiä tammi-maaliskuussa 2017. Tästä johtuen vuoden 2018 toimeentulotuen tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia edeltävän vuoden tietojen kanssa.

3.2.1 Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea saaneet kotitaloudet ja henkilöt

Täydentävää toimeentulotukea sai kuutoskaupungeissa vuonna 2018 yhteensä 33 152 kotitaloutta. Täydentävää toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien lukumäärä on laskenut 9,4 prosenttia edellisvuodesta.

Taulukko 10. Vuonna 2018 täydentävää toimeentulotukea saaneet kotitaloudet ja henkilöt (luvut ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia)¹

	Kotitalouksia yhteensä	Muutos (%) vuodesta 2017	Henkilöitä yhteensä	Muutos (%) vuodesta 2017
Helsinki	14 810	-9,6	25 084	-7,0
Espoo	4 624	-12,5	9 386	-7,3
Vantaa ²	4 462	-13,2	8 923	-10,0
Turku ³	1 944	0,6	..	..
Tampere	4 595	-6,0	8 252	-2,5
Oulu	2 717	-7,7	4 601	-8,5
Kuusikko	33 152	-9,4	56 246	-7,1

¹Lukujen suuret poikkeamat johtuvat toimeentulotuen myöntämiskäytäntöjen eroavaisuuksista kuntien välillä.

²Vantaan luvuissa ovat mukana pakolaiset, turvapaikanhakijat ja paluumuuttajat.

³Turusta ei saada toimeentulotuen jakautumista eri lajeihin henkilöiden mukaan.

Ehkäisevän toimeentulotuen tavoitteena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta. Ehkäisevä toimeentulotuki on riippumaton siitä, onko henkilö tai perhe oikeutettu toimeentulotukilain 1 §:n 1 momentin tarkoittamaan toimeentulotukeen eli ehkäisevää tukea voidaan myöntää myös tilanteissa, joissa henkilöllä tai perheellä ei toimeentulotukilaskelman perusteella ole oikeutta perus- ja täydentävään toimeentulotukeen.

Kunta määrittelee ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisperusteet. Sitä voidaan myöntää muun muassa tuensaajan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin, akuuteista kriisitilanteista selviytymiseen tai taloudellisen tilanteen heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseen. Kunta myöntää kiireellisen ehkäisevän toimeentulotuen virka-ajan ulkopuolella.

Ehkäisevää toimeentulotukea sai kuutoskaupungeissa vuonna 2018 yhteensä 18 936 kotitaloutta. Ehkäisevää toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien lukumäärä nousi 23,8 prosenttia edellisvuodesta täydentävää toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrän laskiessa. Tätä muutosta selittää se, että jako täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen välillä ei ole selkeä perustoimeentulotuen Kela-siirtoa koskevan lakimuutoksen jälkeen. Koska täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämistä ei ole tarkasti määritelty laissa, antaa se mahdollisuuden erilaisiin tulkintoihin kuntien välillä. Osa ennen täydentävänä toimeentulotukena myönnetystä tuesta on lakimuutoksen jälkeen myönnetty ehkäisevänä toimeentulotukena.

Taulukko 11. Vuonna 2018 ehkäisevää toimeentulotukea saaneet kotitaloudet ja henkilöt (luvut ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia)¹

	Kotitalouksia yhteensä	Muutos (%) vuodesta 2017	Henkilöitä yhteensä	Muutos (%) vuodesta 2017
Helsinki	8 968	18,7	15 109	16,7
Espoo	2 836	72,1	5 013	76,9
Vantaa ²	2 168	13,4	3 954	16,9
Turku ³	1 946	45,4	..	..
Tampere	2 564	5,5	4 221	10,8
Oulu	454	11,0	822	-1,0
Kuusikko	18 936	23,8	29 119	22,3

¹Lukujen suuret poikkeamat johtuvat toimeentulotuen myöntämiskäytäntöjen eroavaisuuksista kuntien välillä.

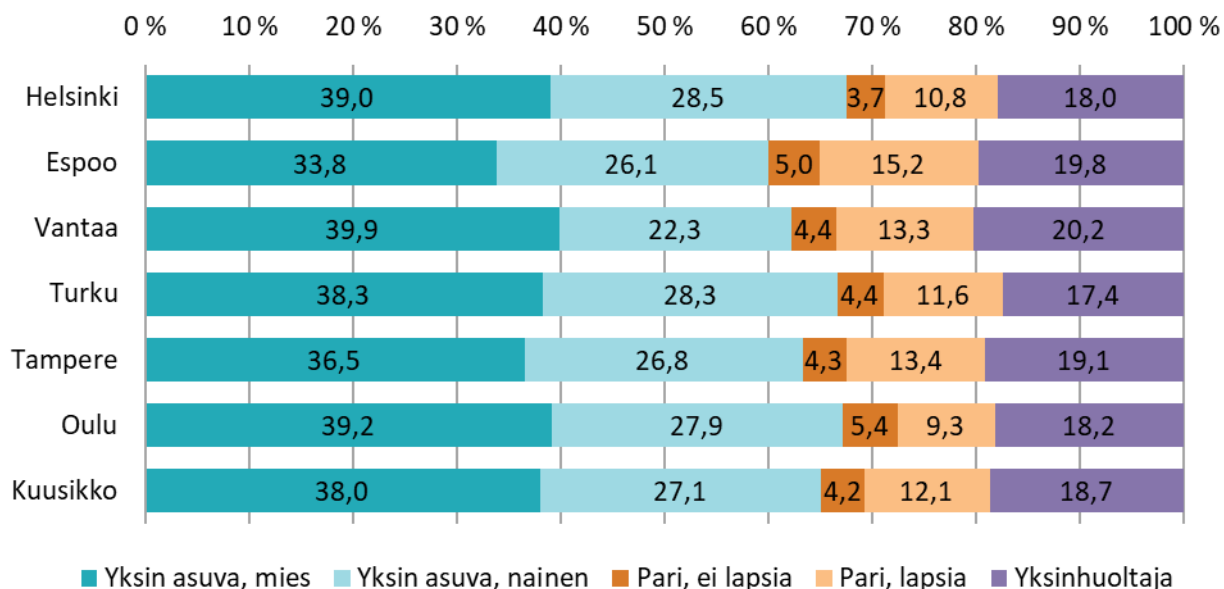
²Vantaan luvuissa ovat mukana pakolaiset, turvapaikanhakijat ja paluumuuttajat.

³Turusta ei saada toimeentulotuen jakautumista eri lajeihin henkilöiden mukaan.

Kuutoskaupungeissa täydentävää toimeentulotukea saaneista kotitalouksista uusia kotitalouksia (tuen saamisessa vähintään 12 kuukauden katkos) oli 43,3 prosenttia ja ehkäisevän toimeentulotuen saaneista kotitalouksista 55,9 prosenttia vuonna 2018. (Liite 3C).

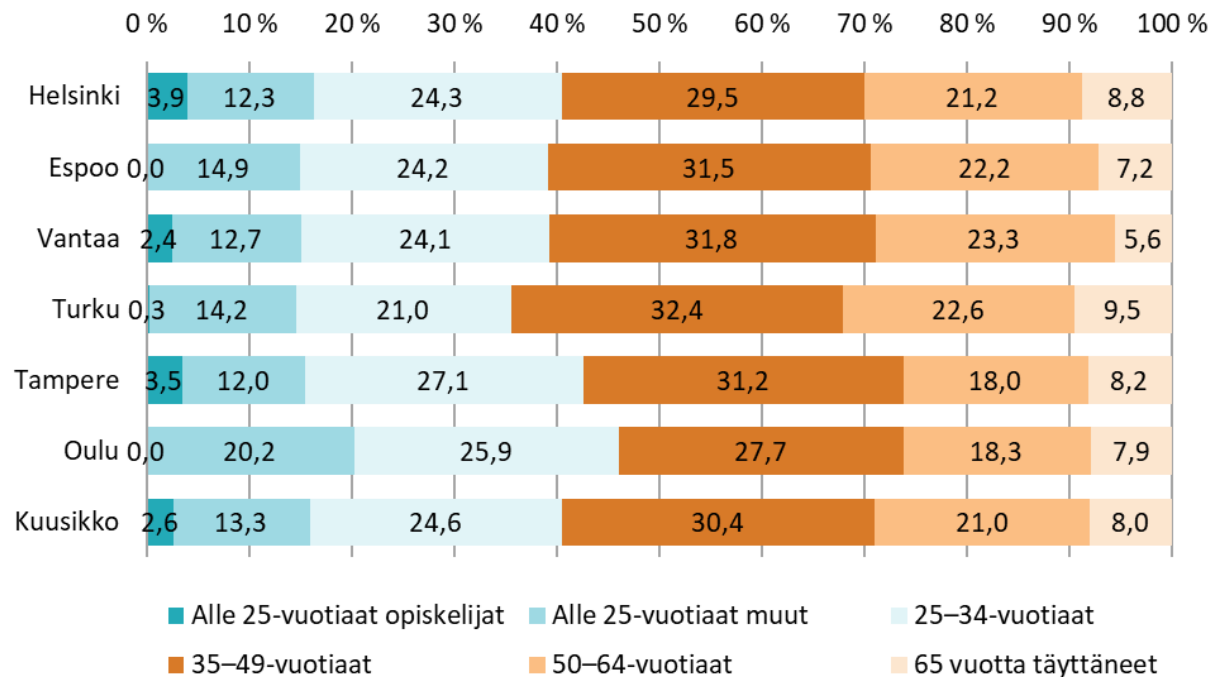
Kuutoskaupunkien täydentävää ja/tai ehkäisevää toimeentulotukea saaneista kotitalouksista 65,1 prosenttia oli yksin asuvia, joista enemmistö oli miehiä. Yksin asuvien osuus tuensaajista oli suurin Oulussa (67,1 %) ja Turussa (66,7 %) ja pienin Espoossa (60,0 %). Kuutoskaupunkien tuensaajista lähes kolmannes oli lapsiperheitä. Lapsiperheiden osuus oli suurin Espoossa (35,0 %) ja pienin Oulussa (27,5 %). (Kuvio 6, liite 5A)

Kuvio 6. Täydentävää ja/tai ehkäisevää toimeentulotukea saaneet kotitaloudet perhetyypeittäin vuonna 2018 (luvut ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia)¹

Kuutoskaupunkien täydentävää ja/tai ehkäisevää toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien päämiehistä 15,9 prosenttia oli alle 25-vuotiaita ja reilu neljännes 50 vuotta täyttäneitä. Turussa oli eniten vanhempia tuensajia ja Oulussa nuorten tuensajien osuus oli suurin. (Kuvio 7, liite 5B)

Kuvio 7. Täydentävää ja/tai ehkäisevää toimeentulotukea saaneet kotitaloudet päämiehen iän mukaan vuonna 2018 (luvut ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia)¹

3.3 Toimeentulotuen kustannukset

Toimeentulotuen kustannuksia tarkastellaan tässä aiempien Kuusikko-raporttien tapaan bruttokustannuksina (eli takaisin perittyä toimeentulotukea ei ole vähennetty) ilman valtion kunnille täysimääräisesti korvaamia pakolaisten, turvapaikanhakijoiden ja paluumuuttajien toimeentulotukimenoja. Kela sen sijaan raportoi omissa julkaisuissaan ensisijaisesti nettokustannuksia.

3.3.1 Toimeentulotuen kokonaiskustannukset

Toimeentulotuen kokonaisbruttokustannukset (sisältäen sekä Kelan että kuntien myöntämän toimeentulotuen ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita) olivat kuutoskaupungeissa vuonna 2018 yhteensä 379,4 miljoonaa euroa. Kustannukset nousivat edellisvuoteen verrattuna Turussa (+5,0 %) ja laskivat Helsingissä (-9,5 %), Espoossa (-6,2 %) ja Vantaalla (-4,8 %). Oulun ja Tampereen kustannukset pysyivät lähes muuttumattomana vuoteen 2017 verrattuna.

Toimeentulotuen deflatoidut kokonaisbruttokustannukset kasvoivat vuonna 2018 Turussa (+3,9 %). Muissa kuutoskaupungeissa deflatoidut kustannukset laskivat: Helsingissä (-10,5 %), Espoossa (-7,2 %) ja Vantaalla (-5,8 %) ja Tampereella (-1,4 %). Oulun deflatoiduissa kustannuksissa ei ole juurikaan muutosta edellisvuoteen (-0,5 %).

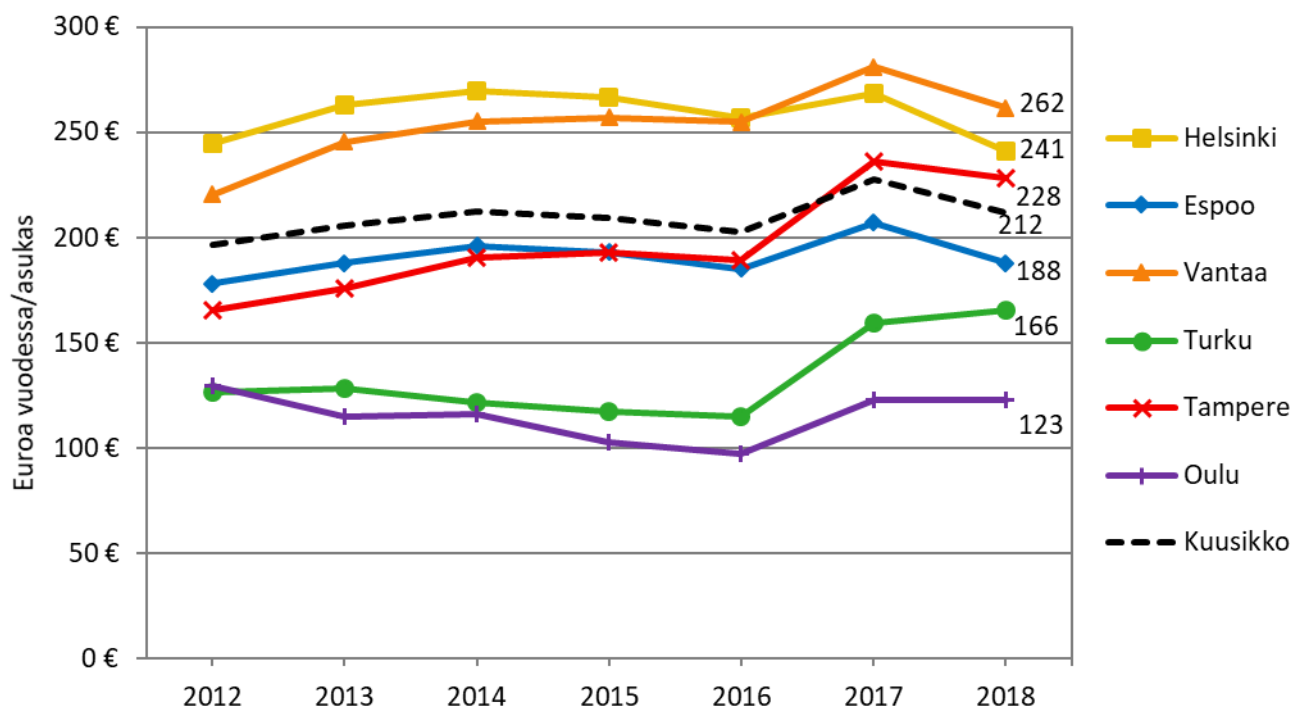
Taulukko 12. Myönnetyn toimeentulotuen kokonaisbruttokustannukset (ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita) vuonna 2018 sekä muutos edellisestä vuodesta

	Bruttokustannukset ¹ Euroa	Muutos (%) vuodesta 2017	Muutos (%) vuodesta 2017, defl.
Helsinki	156 065 127	-9,5	-10,5
Espoo	53 284 671	-6,2	-7,2
Vantaa	59 695 459	-4,8	-5,8
Turku	31 699 762	5,0	3,9
Tampere	53 713 245	-0,4	-1,4
Oulu	24 972 040	0,6	-0,5
Kuusikko	379 430 304	-5,4	-6,4

¹Sisältää sekä Kelan että kuntien myöntämän toimeentulotuen.

Koska tieto toimeentulotukea saaneiden kokonaismäärästä puuttuu, ei tässä raportissa ole aiempien vuosien tapaan mahdollista tarkastella toimeentulotuen kustannuksia tukea saanutta kotitaloutta tai henkilöä kohden, vaan ainoastaan asukasta kohden. Toimeentulotuen bruttovuosikustannukset kunnan asukasta kohden olivat kuutoskaupungeissa vuonna 2018 keskimäärin noin 212 euroa, mutta kuntien välillä oli selvää hajontaa. Oulussa kustannukset olivat 123 euroa ja Vantaalla ne nousivat 262 euroon. Muiden kuutoskaupunkien toimeentulotuen kustannukset sijoittuivat näiden kustannusten välille. Oulun kustannukset ennen vuotta 2015 sisältävät lastensuojelun avohuollon tukitoimena maksetun taloudellisen tuen, eivätkä ne siten ole vertailukelpoisia vuosien 2015–2018 kustannusten kanssa.

Kuvio 8. Toimeentulotuen bruttokustannukset kunnan asukasta kohden vuosina 2012–2018 (vuoden 2018 arvossa, ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia)

3.3.2 Toimeentulotuen kustannukset tukilajeittain

Taulukossa 13 on eritelty toimeentulotuen kokonaisbruttokustannukset (sisältäen pakolaiset, turvapaikanhakijat ja paluumuuttajat) tukilajeittain. Kuutoskaupunkien toimeentulotuen kustannuksista keskimäärin 86,4 prosenttia syntyi vuonna 2018 perustoimeentulotuen kustannuksista. Perustoimeentulotuen osuus kustannuksista oli suurin Turussa (91,7 %) ja pienin Espoossa (83,4 %). Perustoimeentulotuen kustannukset laskivat kuutoskaupungeissa 6,2 prosenttia edellisvuodesta.

Kuutoskaupunkien toimeentulotuen kustannuksista keskimäärin 4,6 prosenttia oli täydentävän toimeentulotuen kustannuksia vuonna 2018. Osuus vaihteli Turun 2,0 prosentista Helsingin 5,1 prosenttiin. Kunnat paikkasivat Kelan perustoimeentulotuen päätöksentekoa vuonna 2017 täydentävällä ja ehkäisevällä toimeentulotuella erityisesti kiireellisen toimeentulotukena osalta. Tämä näkyy muun muassa täydentävän toimeentulotuen kustannusten laskuna vuonna 2018. Täydentävän toimeentulotuen kustannukset laskivat kuutoskaupungeissa 6,6 prosenttia (-1,3 milj. euroa) vuodesta 2017.

Ehkäisevän toimeentulotuen osuus kuutoskaupunkien toimeentulotuen kustannuksista vuonna 2018 oli keskimäärin 3,3 prosenttia. Ehkäisevät toimeentulotuen kustannukset nousivat edellisvuodesta kaikissa kuutoskaupungeissa - keskimäärin 22,6 prosenttia. Kustannusten nousu vaihteli Oulun 4,1 prosentista Espoon 60,9 prosenttiin.

Taulukko 13. Toimeentulotuen kustannusten jakautuminen eri lajeihin vuonna 2018 (sisältäen pakolaiset, paluumuuttajat ja turvapaikanhakijat) sekä muutos vuodesta 2017

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Bruttokustannukset yhteensä (€)	163 323 290	57 464 884	62 234 599	32 868 171	57 199 421	26 565 556	399 655 922
Perustoimeentulotuki	140 927 765	47 920 254	53 929 778	30 132 245	49 171 690	23 087 068	345 168 800
Täydentävä toimeentulotuki	8 409 487	2 867 810	2 710 831	647 175	2 408 708	1 272 596	18 316 607
Ehkäisevä toimeentulotuki	6 128 266	2 496 607	2 080 779	819 885	1 592 290	261 883	13 379 710
Muu toimeentulotuki ¹	7 857 772	4 180 213	3 513 211	1 268 866	4 026 733	1 944 008	22 790 804
Kustannukset yhteensä (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Perustoimeentulotuki	86,3	83,4	86,7	91,7	86,0	86,9	86,4
Täydentävä toimeentulotuki	5,1	5,0	4,4	2,0	4,2	4,8	4,6
Ehkäisevä toimeentulotuki	3,8	4,3	3,3	2,5	2,8	1,0	3,3
Muu toimeentulotuki ¹	4,8	7,3	5,6	3,9	7,0	7,3	5,7
Nettokustannukset yhteensä (€)	152 771 612	53 367 136	58 529 102	30 987 156	53 839 004	25 108 155	374 602 164
Muutos (%) vuodesta 2017	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Bruttokustannukset yhteensä	-9,4	-4,8	-4,6	4,7	0,7	-0,4	-5,0
Perustoimeentulotuki	-11,0	-6,9	-5,6	4,6	-0,6	1,2	-6,2
Täydentävä toimeentulotuki	0,2	-19,8	-16,6	6,3	1,8	-10,8	-6,6
Ehkäisevä toimeentulotuki	20,0	60,9	12,6	17,5	9,1	4,1	22,6
Muu toimeentulotuki ¹	-4,9	12,0	16,7	-1,5	14,3	-10,8	3,6

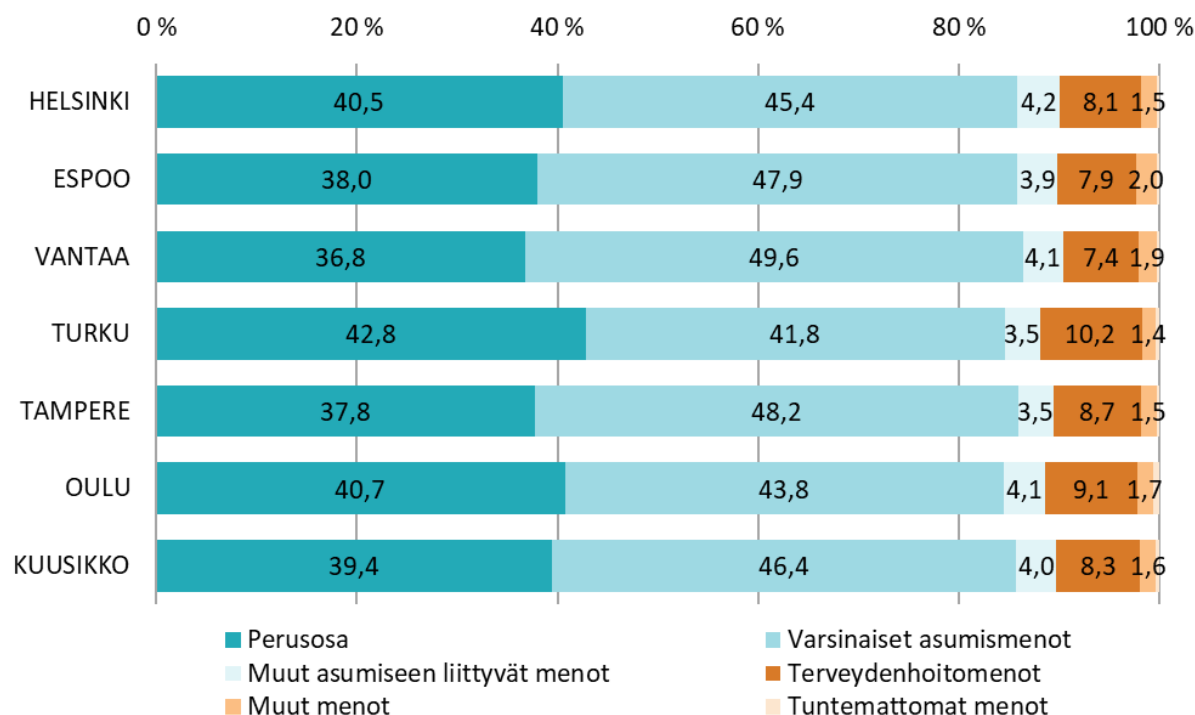
¹ Muu toimeentulotuki sisältää kuntoutuksen työtoiminnan, kotoutumistuen sekä pakolaisille, turvapaikanhakijoille ja paluumuuttajille maksetun valtion korvauksen alaisen perus-, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen.

Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta. Ehkäisevä toimeentulotuki on riippumaton siitä, onko henkilö tai perhe oikeutettu toimeentulotukilain 1 §:n 1 momentin tarkoittamaan toimeentulotukeen eli ehkäisevää tukea voidaan myöntää myös tilanteissa, joissa henkilöllä tai perheellä ei toimeentulotukilaskelman perusteella ole oikeutta varsinaiseen (perus- ja täydentävä toimeentulotuki) toimeentulotukeen. Kaupungeilla on jonkin verran erilaisia käytäntöjä siinä, mihin tarkoituksiin myönnetään täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea (STM 2017).

Valtaosa perustoimeentulotuen kustannuksista kohdistui vuonna 2018 asumismenoihin (varsinaiset asumismenot sekä muut asumiseen liittyvät menot). Asumismenoihin kohdistuva kustannusten osuus vaihteli Turun 45,2 prosentista Vantaan 53,7 prosenttiin.

Toiseksi suurin osuus perustoimeentulotuen kustannuksista kohdistuu toimeentulotuen perusosaan. Osuus oli kuutoskaupungeissa keskimäärin 39,4 prosenttia ja vaihteli Vantaan 36,8 prosentista Turun 42,8 prosenttiin. Perusosa on kiinteä summa niistä menoista, jotka on tarkoitettu jokapäiväisen elämän välttämättömiin menoihin (esim. ruoka ja vaatteet) ja jokaiselle perheenjäsenelle huomioidaan laskelmassa menoeränä oma perusosansa (Kela, 2018). Perustoimeentulotuen kustannuksista keskimäärin 8,3 prosentilla katettiin tuensaajien terveydenhoitomenoja. (Kuvio 9, Liite 9)

Kuvio 9. Perustoimeentulotuen kustannusten kohdistuminen eri menolajeihin vuonna 2018

3.4 Toimeentulotukihakemukset ja -päätökset

Kuutoskaupungit vastaanottivat vuonna 2018 yhteensä 192 180 toimeentulotukihakemusta, kun vuonna 2017 saapuneita hakemuksia oli ollut 157 199. Kelasta kuntaan siirrettyjä täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakemuksia oli 12,4 prosenttia saapuneista hakemuksista. Kaikissa kunnissa on käytössä sähköinen toimeentulotukihakemus ja sähköisesti saapuneiden hakemusten osuus oli 24,1 prosenttia. Tietoa Kelaan saapuneista perustoimeentulotuen hakemuksista ei ole saatavissa kunnittain, sillä Kela kirjaa oleskelukunnan vasta päätöksen yhteydessä. (Taulukko 14, liite 4)

Taulukko 14. Kuntiin vuonna 2018 saapuneet toimeentulotukihakemukset¹

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Vuoden aikana saapuneet							
toimeentulotukihakemukset yhteensä²	86 045	31 807	29 169	11 428	23 990	9 741	192 180
Joista Kelasta saapuneet hakemukset	7 292	2 213	3 354	2 079	5 861	3 006	23 805
joista Kelasta saapuneet hakemukset (%) ³	8,5	7,0	11,5	18,2	24,4	30,9	12,4
Joista sähköisenä saapuneet hakemukset	16 739	11 339	7 046	2 292	6 414	2 488	46 318
joista sähköisenä saapuneet hakemukset (%)	19,5	35,6	24,2	20,1	26,7	25,5	24,1

¹Sisältää kaikki kotitaloudet ja henkilöt.

²Sisältää kaikki tukilajit.

³Kela ei tilastoi hakemuksia kunnittain, vaan oleskelukunta kirjataan vasta päätöksen yhteydessä.

Kela teki vuonna 2018 yhteensä 800 154 perustoimeentulotuen päätöstä kuutoskaupungeissa asuville kotitalouksille. Kuntien tekemiä toimeentulotukipäätöksiä oli 197 863.

Kelan tekemät päätökset toimeentulotuen myöntämisestä vaihtelivat kaupungeittain. Kielteisten päätösten osuus vaihteli Tampereen 19,7 prosentista Turun 23,7 prosenttiin. Kunnan käsittelemien toimeentulohakemusten kielteisten päätösten osuudessa oli hieman enemmän vaihtelua kaupunkien välillä. Kielteisten päätösten prosentuaalinen osuus sijoittuu Helsingin 21,1 prosentin ja Vantaan 31,4 prosentin välille. (Taulukko 15, liite 4)

Taulukko 15. Toimeentulotukipäätökset vuonna 2018

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kelan tekemät perustoimeentulotuen päätökset^{1,2}	302 685	104 030	116 190	83 162	121 168	72 919	800 154
joista kielteiset päätökset (%)	21,7	21,6	21,1	23,7	19,7	22,2	21,6
Kunnan tekemät toimeentulotukipäätökset	87 840	31 755	30 490	11 362	26 373	10 043	197 863
joista kielteiset päätökset (%)	21,1	29,6	31,4	25,4	27,3	30,5	25,6
Toimeentulotukipäätökset yhteensä vuonna 2017	363 804	123 613	135 038	80 861	132 775	78 720	914 811
<i>Kunnan päätösluvut sisältävät</i>							
1= kaikki kotitaloudet ja henkilöt,							
2= ovat ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja							
turvapaikanhakijoita	1	1	1	1	2	1	..

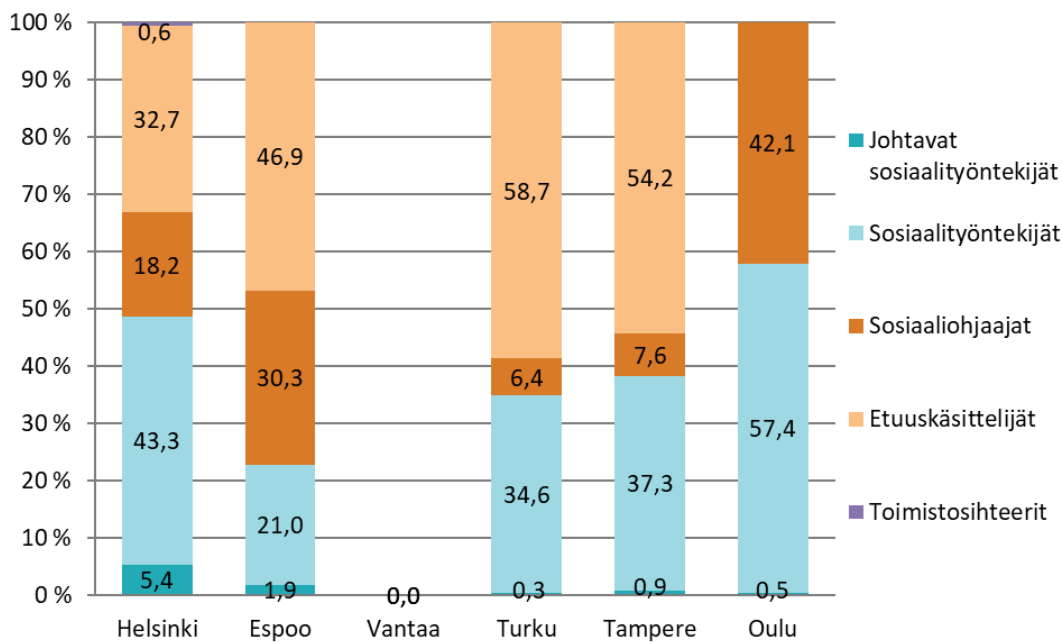
¹Sisältää kaikkien kotitalouksien päätökset.

²Sisältää myös lakkautuspäätökset.

Helsingissä ja Oulussa valtaosan toimeentulotuen päätöksistä vuonna 2018 tekivät sosiaalityöntekijät, ja Espoossa, Turussa ja Tampereella etuuskäsittelijät. Oulussa ja Espoossa myös sosiaaliohjaajat tekivät ison osan kuntien päätöksistä. Lisäksi joitakin päätöksiä kaikissa viidessä kaupungissa tekivät myös johtavat sosiaalityöntekijät. (Kuvio 10)

Vantaalla toimeentulotukihakemukset lähetetään täydentävän toimeentulotuen yksikköön, jossa toimistosihteerit ja sosiaaliohjaajat tekevät päätökset.

Kuvio 10. Kunnissa tehty toimeentulotuen päätökset tekijän² mukaan 1.4.-31.12.2018^{1 2}

¹ Vantaalta ei ole saatavissa toimeentulotuen päätöstietoja tekijän mukaan.

² Toimeentulotuen päätösten lukumäärät tekijän mukaan on tilastoitu Helsingissä ja Espoossa valmistelijan mukaan ja Tampereella, Turussa ja Oulussa päättäjän mukaan.

Taulukoon 16 on koottu tiedot Kelasta kuntiin lähetetyistä sosiaalityön tarpeen ilmoitusten lukumääristä vuonna 2018. Kuutoskaupungeissa eniten ilmoituksia kuntiin lähetettiin elämänhallinnan, toimeentulon ja asumisen perusteilla.

Taulukko 16. Kelasta kuntiin lähetetyt sosiaalityön tarpeen ilmoitukset vuonna 2018

SOSIAALITYÖN TARPEEN ILMOITUKSET (sis. pakolaiset, turvapaikanhakijat ja paluumuuttajat)							
Sosiaalityön peruste	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Yhteensä	2 713	741	956	452	581	861	6 304
Elämänhallinta	918	263	333	147	178	314	2 153
Toimeentulo	608	167	180	105	147	196	1 403
Asuminen	599	150	252	102	127	125	1 355
Terveys	250	50	63	39	49	61	512
Muu asia	89	26	35	10	16	47	223
Laki lastensuojelusta 25§	67	26	27	21	10	28	179
Lapsen tarpeet	61	15	23	8	11	16	134
Päihteiden käyttö ja riippuvuudet	26	6	9	alle 4	17	19	..
Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 27§	19	7	7	alle 4	5	15	..
Koulunkäynti tai opiskelu	18	7	7	8	8	13	61
Väkivalta	17	11	alle 4	alle 4	alle 4	8	..
Ihmissuhteet	17	6	9	5	5	10	52
Työ tai vastaava toiminta	11	4	6	alle 4	alle 4	alle 4	..
Oikeusturva	9	alle 4	0	0	0	alle 4	..
Laki kotoutumisen edistämisestä 87§	4	alle 4	alle 4	alle 4	alle 4	alle 4	..
Vapaa-ajan toiminta	0	0	0	0	3	2	5

3.5 Toimeentulotuen käsittelyn organisointi Kuusikko-kunnissa

Helsingissä täydentävän toimeentulotuen myöntäminen on pyritty keskittämään etuuskäsittely-yksikköön, jossa hoidetaan myös Kelasta tulleiden hakemusten ja ilmoitusten jakaminen oikeille tahoille. Yksikössä tehtiin vuonna 2018 kaikista Helsingin täydentävistä toimeentulotuen hakemuksista 55 prosenttia. Etuuskäsittelyssä pystyttiin käsittelemään 80 prosenttia sinne tulleista hakemuksista ja 20 prosenttia hakemuksista siirrettiin eteenpäin, koska etuuskäsittelyn toimivalta ei riittänyt niiden käsittelyyn. Sosiaalityön sektoreista aikuissosiaalityö, lastensuojelu, vanhustyö, vammaistyö ja psykiatria- ja päihdepalvelut käsittelevät heille siirrettyjä hakemuksia. Omatyöntekijä voi halutessaan käsitellä myös omien asiakkaiden täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hakemukset.

Espoossa toimeentulotukipäätöksiä tehdään aikuissosiaalityössä, maahanmuuttajapalveluissa, lastensuojelun jälkihuollossa, virka-ajan ulkopuolella sosiaali- ja kriisipäivystyksessä sekä osalle yli 65-vuotiaista vanhusten palveluiden sosiaalityössä. Erillistä etuuskäsittelyn yksikköä ei ole, mutta aikuissosiaalityö vastaa keskitetysti toimeentulotuen vireillepanosta ja maksatuksesta. Aikuissosiaalityössä ja maahanmuuttajapalveluissa toimeentulotukipäätöksiä tekevät etuuskäsittelijät, sosiaaliohjaajat ja sosiaalityöntekijät. Sen sijaan lastensuojelun jälkihuollossa, sosiaali- ja kriisipäivystyksessä sekä vanhuspalveluissa toimeentulotukipäätöksiä tekevät vain sosiaalialan ammattilaiset.

Vantaalla täydentävän toimeentulotuen päätöksenteko on keskitetty täydentävän toimeentulotuen yksikköön, joka tekee lähes kaikki kuntalaisten täydentävän toimeentulotuen päätökset. Päätöksiä tekevät toimistosihteerit ja sosiaaliohjaajat, joiden harkinta ulottuu alle kahden kuukauden vuokravelkoihin. Mikäli asiakkaan tilanne edellyttää palvelutarpeen arviointia tai pitkäkestoisempaa työskentelyä, hänet ohjataan uusien asiakkaitten yksikköön ja sieltä tarvittaessa suunnitelmalliseen sosiaalityöhön, jolloin vastuutyöntekijä voi tarvittaessa tehdä linjauksia täydentävästä toimeentulotuesta tai myöntää ehkäisevää toimeentulotukea. Muissa tilanteissa täydentävän toimeentulotuen yksikössä pyritään tekemään täydentävän toimeentulotuen päätökset yksilöllistä harkintaa käyttäen. Toimistosihteerit saavat tarvittaessa konsultaatioapua yksikön sosiaaliohjaajilta, jotka ovat perehtyneet nimenomaisesti täydentävän toimeentulotuen myöntämiseen. Asiakkaaseen ollaan tarvittaessa yhteydessä puhelimitse ja myös kertaluontoinen tapaaminen on mahdollista. Täydentävän toimeentulotuen päätöksiä tehdään noin 2000 kpl/kk ja päätökset on pystytty tekemään lakisääteisessä ajassa.

Tampereella ei ole enää erillistä etuuskäsittely-yksikköä vaan toimeentulotuki käsitellään sosiaalityön eri palveluissa. Toimeentulotukea myönnetään aikuissosiaalityön -, lapsiperheiden sosiaalityön - ja maahanmuuttajien palveluissa, vammaispalvelussa, gerontologisessa sosiaalityössä sekä sosiaalipäivystyksessä. Sosiaalipalvelujen neuvonta, joka kuuluu aikuissosiaalityön palveluihin, siirtää keskitetysti sähköiset ja Kelalta tulevat hakemukset ja sosiaalihuollon ilmoitukset eri yksiköihin. Sosiaalipalvelujen neuvonnassa myös käsitellään uusien ja niiden asiakkaiden, joilla ei ole omatyöntekijää, hakemukset. Omatyöntekijät puolestaan huolehtivat omien asiakkaidensa hakemusten käsittelystä. Toimeentulotuen päätöksiä tekevät palveluneuvojat, sosiaaliohjaajat, sosiaalityöntekijät ja joskus myös johtavat sosiaalityöntekijät.

Turussa täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki käsitellään pääsääntöisesti asiakasneuvonta ja etuuskäsittely-yksikössä, jossa työskentelee 8 etuuskäsittelijää, 4 sosiaaliohjaajaa ja 1 sosiaalityöntekijä, johtava sosiaalityöntekijä sekä toimistosihteerit. Sosiaalityöntekijät käsittelevät toimeentulotukihakemuksista 35 prosenttia. Sosiaalityöntekijöitä ja heidän esimiehiään ohjeistetaan siirtämään toimeentulotukihakemusten käsittelyä asiakasneuvonta- ja etuuskäsittely-yksikköön, jotta aikaa riittäisi enemmän sosiaalityölle.

Oulussa täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki käsitellään pääsääntöisesti asiakkaan asuinalueen viidessä Hyvinvointikeskusten sosiaalityössä, mutta myös muissa erityissosiaalityön keskityksissä yksiköissä. Päätöksenteko on delegoitu sosiaalialan ammattitutkinnon suorittaneille. Toimeentulotukihakemusten vireillepano tapahtuu keskitetysti Monetra Oy henkilöstön toimesta, ellei asiakas toimita hakemusta suoraan omalle sosiaalialan ammattilaiselle.

4 KELAN JA KUUSIKKO-KUNTIEN YHTEISTYÖRAKENTEET

Yhteistyötä tehdään **pääkaupunkiseudun kuntien** ja Kelan välillä neljässä työryhmässä, joita ovat PKS-ohjausryhmä, sen alatyöryhmät kumppanuus-työryhmä ja yhteistyöryhmä sekä huolen tunnistamisen kehittämisryhmä.

Ryhmien tavoitteena on kehittää Kelan ja PKS-kuntien välistä yhteistyötä tunnistamalla asiakas-tarpeet ja selvittämällä asiakasohjausta ja -prosesseja sekä käymällä läpi ongelmakohtia asiakas-työssä ja Kelan päätöksenteossa konkreettisella tavalla.

Kumppanuusryhmä on kehittänyt PKS-kuntien ja Kelan asiakaspalvelun yhteisen Saate-lomak-keen. Kelan, kuntien ja PRO SOS-hankkeen yhteistyönä on kehitetty Kelan käyttöön Huolen tun-nistamisen malli, jonka avulla Kelan työntekijä paremmin tunnistaisi erityistä tukea tarvitsevat asiakkaat ohjattavaksi kunnan sosiaalityöhön.

Turku on osallisena Kelan läntisen vakuutuspiirin järjestämissä yhteistyöverkoston kokouksissa. Läntisen vakuutuspiirin alueelle kuuluu 58 kuntaa Varsinais-Suomesta, Satakunnasta sekä Poh-janmaalta. Asialistalla on aina ajankohtaiset kuulumiset sekä ongelmakohtat, joita yhteisessä kes-kustelussa käydään läpi. Lisäksi Kela järjesti nk. kuntakierrokset, joissa Kelan viranomaiset tapa-sivat kuntien työntekijöitä isossa auditoriotilaisuudessa, jossa oli työntekijöiden mahdollista ky-syä suoraan Kelan asiantuntijoilta kysymyksiä.

Tampereen ja Kelan yhteistyökanavia ovat puhelin, sähköposti ja Skype-rinki, joiden kautta hoi-tuvat tavalliset asiakastilanteet. Kelalta soitetaan usein myös erityiseen viranomaispuhelimeen, johon Sosiaalipalvelujen neuvonnan työntekijät vastaavat. Kun Kelalta tarvitaan perustoimeentu-lotuesta linjausta tai muuta selvittelyä, pyyntö menee yleensä kunnan yhdyshenkilön kautta, jol-loin siihen vastaa Kelan tiimipäällikkö. Kelan työntekijän jalkautumista Sosiaalipalvelujen neu-vontaan kokeiltiin, mutta toiminta ei jäänyt pysyväksi. Sen sijaan maahanmuuttajien palvelujen organisoimalla matalan kynnyksen neuvontapaikalle Kototorille Kelan työntekijä jalkautuu kah-desti viikossa. Aikuissosiaalityön sosiaaliohjaajat ovat tehneet Kelaan yhden päivän kestäviä tu-tustumiskäyntejä, jolloin Kelan toiminta ja henkilökunta ovat tulleet tutummiksi. Koulutusta on annettu puolin ja toisin, esimerkiksi kunnan järjestämässä toimeentulotuen koulutuksessa oli myös Kelan työntekijä kouluttamassa. Tampere on osallistunut aktiivisesti erilaisiin kunnan ja Kelan välistä yhteistyötä lisääviin hankkeisiin kuten Pro Sos -hankkeen Asiakasohjauksen ja yh-teistoimintamallien kehittäminen kunta-maakunta-Kelan yhteistyössä ja erilaisiin työpajoihin.

Oulun ja Pohjois-Suomen Kelan välillä oli hanke ”Yhdessä tehden – Oulun kaupungin ja Kelan ko-keilu 1.8.2017-28.2.2018, missä Oulun kaupungin ja Kelan yhteisesti palkkaama kehittäjäsosiaa-listyöntekijä toimi kunnan sosiaalityön ja Kelan palveluiden niin sosiaalityön kuin toimeentulo-tuen rajapintojen pulmakohtien esille nostajana. Kehittäjäsosiaalityöntekijän toiminta hankkeen aikana painottui enemmän Kelan ja kunnan asiakaspalvelutyön väliseen yhteistyöhön ja konsul-tointiin. Eräs keskeisin hankkeen johtopäätös oli, että Kelassa tarvittaisiin niin asiakaspalvelussa kuin ratkaisutyössä sosiaalialan ammatillista osaamista ja kunnan sosiaalityön eri palveluproses-sien tuntemusta.

Oulun kaupungin työllisyyspalveluiden, TE-toimiston, hyvinvointipalveluiden ja Kelan kanssa tehtyä tiivistä yhteistyötä on jatkettu, viranomaisyhteistyöstä asiakasprosessissa tehtävään yh-teistyöhön. Tällä kokoonpanolla pidettiin yhteisiä mikrolaboratoriopäiviä, joissa käsiteltiin konk-reettisia asiakasasioita asiakkaan suostumuksella. Tarkasteltiin asiakkaan suunnitelmia ja tietoja:

mitä asiakkaasta oli eri viranomaisilla. Kuka viranomainen on todellisuudessa asiakkaan palvelukokonaisuudesta vastuussa. Vuonna 2018 kohderyhmänä olivat alle 25-vuotiaat tulottomat nuoret. Tulostavoite yhteistyölle oli, että 4 kk yhtäjaksoisesti tulottomana toimeentulotukea saavien nuorten määrä puolittuu. Kelan NEET-kuntoutuskokeilu on kohdentunut nuorille. Kokeiluun ohjautui Oulusta hyvin nuoria.

Luotiin yhteinen Skype-verkosto, jossa oli nimetyt yhteishenkilöt Kelassa, nuorten sosiaalipalveluissa ja TE- hallinnossa. Tavoitteena oli yhteisen asiakassuunnitelman tekeminen ja matalan kynnyksen yhteistyö. Nuoren luottamusta viranomaisyhteistyöhön on vahvennettu. Toimintamallin vaikuttavuutta seurataan ja kehitetään säännöllisissä yhteisissä tapaamisissa. Toimenpiteiden tuloksena tulottomien toimeentulotukea saavien nuorten määrä on vähentynyt.

Kelan työntekijä on säännöllisesti sovitusti tiettyinä päivinä kunnan ja sosiaalitoimen yleisissä asiakaspalvelupisteissä ns. pop up toimintona. Haukiputaan hyvinvointikeskuksen yhteydessä on Kelan toimipiste, jossa asiakkaat asioivat ajanvarauksella.

Pohjois-Suomen Kelan etuuspalveluiden ja Oulun kaupungin sosiaalityön asiantuntijat ja työjohto on kokoontunut yhteisten aiheiden tiimoilta noin neljä kertaa vuodessa. Oulun kaupungin sosiaalihoitaja kuuluu Kelan järjestämään ”Toimeentulotukiasiaain neuvottelukuntaan”. Oulun kaupungin sosiaalityön ja toimeentulotuen asiantuntijoita on aktiivisesti osallistunut valtakunnan tason sosiaalityötä ja toimeentulotukea koskeviin yhteistyöfoorumeihin, joiden järjestäjinä ovat olleet Kela ja Kuntaliitto.

5 YHTEENVETO

Vuonna 2018 kuutoskaupungeissa 121 207 kotitaloutta sai Kelan myöntämää perustoimeentulotukea. Näissä kotitalouksissa oli yhteensä 178 530 henkilöä. Tämän ja edellisvuoden raportin kannalta merkittävä muutos toimeentulotuen osalta on ollut perustoimeentulotuen myöntämisen ja maksamisen siirtyminen Kelan tehtäväksi vuoden 2017 alusta. Vuoden 2017 ja 2018 perustoimeentulotuen tiedot eivät ole vertailukelpoisia keskenään, sillä myös kunnat myönsivät vielä alkuvuodesta 2017 (tammi-maaliskuu) perustoimeentulotukea ja vuonna 2018 perustoimeentulotuen päätösten tekeminen oli siirtynyt kokonaisuudessaan Kelalle.

Kunnan myöntämää täydentävää toimeentulotukea kuutoskaupungeissa sai 33 152 kotitaloutta ja ehkäisevää toimeentulotukea 18 936 kotitaloutta vuonna 2018. Täydentävää toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien lukumäärä laski kuutoskaupungeissa 9,4 prosenttia ja ehkäisevää toimeentulotukea saaneiden määrä kasvoi 23,8 prosenttia edellisvuodesta. Tätä muutosta selittää se, että jako täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen välillä ei ole selkeä perustoimeentulotuen Kela-siirtoa koskevan lakimuutoksen jälkeen. Koska täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämistä ei ole tarkasti määritelty laissa, antaa se mahdollisuuden erilaisiin tulkintoihin kuntien välillä. Osa ennen täydentävänä toimeentulotukena myönnetystä tuesta on lakimuutoksen jälkeen myönnetty ehkäisevänä toimeentulotukena.

Kuutoskaupungit toivovat, että perustuslakia (11.6.1999/731 19 §) ja sosiaalihuoltoon kuuluvaa toimeentulotukilakia (30.12.1997/1412) uudistettaisiin viimeistään osana sosiaaliturvauudistusta. Erityistä selkeyttämistä tarvittaisiin Kelan ja kunnan yhteistyöhön, rooleihin sekä vastuualueisiin virka-aikana tehtävän perustoimeentulotukeen kuuluvan kiireellisen avun selvittämisessä ja ratkaisemisessa. Lisäksi selkeyttä tarvitaan kunnan sosiaalihuollon ammatillisen sosiaalityön ja Kelan perustoimeentulotuen osalta niissä kohdissa, joissa Kela tarvitsee kunnan sosiaalihuollon ammattilaisen selvityksen ja arvion asiakkaan tosiasiallisista olosuhteista ja tuen tarpeen perusteista, muun muassa asumiseen ja asumismenoihin liittyvissä ongelmatilanteissa, asunnottomuuden ja velkaantumisen ehkäisemisessä ja perusosan alentamisen tarpeessa. Nykyiseen lakiin määritelty yhteistyön tarkkuus ei riitä, kun kyse on erittäin heikossa ja haavoittuvissa olosuhteissa elävistä kansalaisista. Sosiaali- ja terveysministeriön toivottaisiin nopealla aikataululla laativan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen soveltamisohjeet yhteistyössä kuntien kanssa.

Perustoimeentulotukea saaneista kotitalouksista lähes kolme neljästä oli yksin asuvia, joista enemmistö yksin asuvia miehiä. Lapsiperheitä perustoimeentulotuen saajista oli reilu viidennes. Täydentävää ja/tai ehkäisevää toimeentulotukea saaneista kotitalouksista yksinasuvia oli 65,1 prosenttia ja lapsiperheitä 30,7 prosenttia.

Toimeentulotuki on lähtökohtaisesti tarkoitettu avuksi tilapäisiin taloudellisiin vaikeuksiin. Toimeentulotuen luonne on kuitenkin muuttunut ja yhä suurempi osuus tuensaajista tarvitsee pitkäaikaista tukea. Pitkäaikaista eli 10–12 kuukautta perustoimeentulotukea saaneiden osuus oli kuutoskaupungeissa keskimäärin 29,3 prosenttia. Osuus oli suurin pääkaupunkiseudulla. Kuutoskaupunkien perustoimeentulotuen saajista 30 prosenttia oli uusia saajia vuonna 2018.

Toimeentulotuen kokonaisbruttokustannukset, sisältäen sekä Kelan että kuntien myöntämän toimeentulotuen (ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita) olivat kuutoskaupungeissa vuonna 2018 yhteensä 379,4 miljoonaa euroa. Kustannukset vaihtelivat Oulun 25,0 miljonnasta eurosta Helsingin 156,1 miljoonaan euroon.

Vuonna 2018 kuutoskaupunkien täydentävän toimeentulotuen kustannukset laskivat vuodesta 2017 keskimäärin 6,6 prosenttia. Tätä täydentävän toimeentulotuen kustannusten laskua selittää muun muassa se, että vuonna 2017 kunnat paikkasivat Kelan perustoimeentulotuen päätöksenteon erityisesti kiireellisen toimeentulotuen osalta myös täydentävällä toimeentulotuella.

Kuutoskaupungeissa asui 71 prosenttia (3 870 henkilöä) koko Suomen asunnottomista vuonna 2018. Muita asumisen ongelmia kuutoskaupungeissa ovat vuokravelat ja hädät, joiden lukumäärä on lähtenyt perustoimeentulotuen Kela-siirron jälkeen kasvuun kuutoskaupungeissa Oulua lukuun ottamatta. Kelan perustoimeentulotuen päätöksenteossa käytetään vähemmän yksilöllistä harkintaa muun muassa yli suurien vuokrien hyväksynnässä kuin aiemmin kunnissa, mikä on samalla johtanut erityisesti ehkäisevän toimeentulotuen menojen kasvuun.

Kelan ja kunnan yhteistyörakenteet ovat perustoimeentulotuen Kela-siirron jälkeen vakiintumassa pääkaupunkiseudulla sekä Oulussa. Yhteistyötä tehdään pääkaupunkiseudun kuntien ja Kelan välillä neljässä työryhmässä, joiden tavoitteena on kehittää yhteistyötä tunnistamalla asiakastarpeet, selvittämällä asiakasohjausta ja -prosesseja sekä käymällä läpi ongelmakohtia asiakastyössä ja Kelan päätöksenteossa konkreettisella tavalla. Oulussa ja pääkaupunkiseudulla kunnan ja Kelan edustajat kokoontuvat säännöllisesti ja tekevät tiivistä asiakasrajapinta-yhteistyötä mm. paikallisissa kokeiluhankkeissa. Muissa kuutoskaupungeissa Kelan ja kuntien yhteistyörakenteet hakevat vielä muotoaan ja käytännöt poikkeavat toisistaan pääkaupunkiseudun kuntien ja muiden kuutoskaupunkien välillä.

Vaikka aikuissosiaalityön asiakkuus alkaakin useimmiten taloudellisiin ongelmiin liittyvistä syistä, ovat asiakkaiden haasteet ja ongelmat elämässä usein moninaisia ja laaja-alaisia. Niin aikuissosiaalityön kuin toimeentulotuen asiakkaana on alle 40-vuotiaita, joilla on erilaisia terveydellisiä ja mielenterveysongelmia. Nuorten 20–24-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkeluvut ovat kasvaneet noin 10 prosenttia vuodessa. Alle 40-vuotiaista eläkkeellä olevista 80 prosenttia saa eläkettä mielenterveyden tai käyttäytymisen häiriöiden perusteella. Nuorena psyykkisesti sairastuneen sekä pätkätöitä tehneen henkilön eläke on alhainen takuueläke.

Kuutoskaupungit toivovat, että yliopistot ja ammattikorkeakoulut voisivat tulevaisuudessa tuottaa sellaista sosiaalityön koulutusta ja sosionomikoulutusta, kuten taloussosiaalityö, mielenterveyshuollon perusteet, menetelmäosaaminen ja rakenteellinen sosiaalityö, jolla pystyttäisiin entistä paremmin tukemaan aikuisia arjessa. Aikuissosiaalityön palvelujen pitäisi auttaa aikuisia arjessa ja elää yhteiskunnan muutoksessa. Koulutuksen aikaisen harjoittelun pitäisi tapahtua perussosiaalityössä. Verkostotyön ja vahvan ammatillisen identiteetin korostaminen olisi koulutuksessa ensiarvoisen tärkeää.

LÄHTEET

ARA (2019). Asunnottomat 2018. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, selvitys 3/2019. Osoitteessa <https://www.ara.fi/download/noname/%7B92F73B7B-C89B-47C7-A92D-B250F0340280%7D/144423>

ARA (2019). Asumisneuvonnan opas. Osoitteessa [https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Op-paat/Asumisneuvonnan_opas/Asumisneuvonnan_opas\(49615\)](https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Op-paat/Asumisneuvonnan_opas/Asumisneuvonnan_opas(49615))

Kela (2018). Kelasto-tietokanta, toimeentulotuen tilastot. Osoitteessa http://www.kela.fi/tilasto-tietokanta-kelasto_sisallysluettelo#Toimeentulotuki

STM (2017). Apua uudistuneen sosiaalihuoltolain tulkitsemiseen. Osoitteessa <http://stm.fi/sosiaalihuoltolaki>

Työ- ja elinkeinoministeriö (2018). Työnvälitystilasto. Osoitteessa <https://tem.fi/tyollisyyskat-saus-ja-tyonvalitystilasto>.

Valtakunnanvoudinvirasto (2018). Ulosotto Suomessa, Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2018. Osoitteessa https://valtakunnanvoudinvirasto.fi/material/attachments/vvv2/vvvliit-teet/kJEYwmT4Z/Ulosotto_Suomessa_2018.pdf

Lainsäädäntö:

HE 358/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta.

11.6.1999/731. Suomen perustuslaki.

30.12.2014/1301. Sosiaalihuoltolaki.

30.12.1997/1412. Laki toimeentulotuesta.

LIITTEET

Liite 1A Toimeentulotuen perusosan määrät 1.1.2017 lukien

TOIMEENTULOTUEN PERUSOSIEN MÄÄRÄT 1.1.2017 LÄHTIEN

Tuen saaja	Euroa/kk	Euroa/pv ¹
Yksin asuva²	487,89	16,26
Yksinhuoltaja	536,68	17,89
Muu 18 vuotta täyttänyt		
Avio- ja avopuolisot kumpikin	414,71	13,82
Vanhempansa tai vanhempiensa luona asuva		
18 vuotta täyttänyt henkilö	356,16	11,87
10-17-vuotias lapsi		
10-17-vuotias 1. lapsi	341,52	11,38
10-17-vuotias 2. lapsi	317,13	10,57
10-17-vuotias 3. lapsi jne.	291,30	9,76
Alle 10-vuotias lapsi		
Alle 10-vuotias 1. lapsi	307,37	10,25
Alle 10-vuotias 2. lapsi	282,98	9,43
Alle 10-vuotias 3. lapsi jne.	258,58	8,62

¹ Kun toimeentulotukea myönnetään lyhyemmäksi ajaksi kuin kuukaudeksi (toimeentulotukilaki 15 §), toimeentulotuen perusosan määrä päivää kohti on laskettu jakamalla kuukausimäärä kolmellakymmenellä.

² Sekä yhdessä 18 vuotta täyttäneen lapsensa kanssa asuva vanhempi, joka ei ole avioliitossa tai elä toimeentulotukilain 3 § 1 momentin mukaisissa avioliitonomaaisissa olosuhteissa (toimeentulotukilaki 9 §)

Lähde: STM/Kuntainfo 10/2016 (22.11.2016)

Liite 1B Toimeentulotuen perusosan määrät 1.1.2018 lukien

TOIMEENTULOTUEN PERUSOSIEN MÄÄRÄT 1.1.2018 LÄHTIEN

Tuen saaja	Euroa/kk	Euroa/pv ¹
Yksin asuva²	491,21	16,38
Yksinhuoltaja	540,33	18,02
Muu 18 vuotta täyttänyt		
Avio- ja avopuolisot kumpikin	417,53	13,92
Vanhempansa tai vanhempiensa luona asuva		
18 vuotta täyttänyt henkilö	358,58	11,96
10-17-vuotias lapsi		
10-17-vuotias 1. lapsi	343,85	11,46
10-17-vuotias 2. lapsi	319,29	10,65
10-17-vuotias 3. lapsi jne	294,73	9,83
Alle 10-vuotias lapsi		
Alle 10-vuotias 1. lapsi	309,46	10,32
Alle 10-vuotias 2. lapsi	284,90	9,50
Alle 10-vuotias 3. lapsi jne	260,34	8,68

¹ Kun toimeentulotukea myönnetään lyhyemmäksi ajaksi kuin kuukaudeksi (toimeentulotukilaki 15 §), toimeentulotuen perusosan määrä päivää kohti on laskettu jakamalla kuukausimäärä kolmellakymmenellä

² Sekä yhdessä 18 vuotta täyttäneen lapsensa kanssa asuva vanhempi, joka ei ole avioliitossa tai elä toimeentulotukilain

3 § 1 momentin mukaisissa avioliitonomaisissa olosuhteissa (toimeentulotukilaki 9 §)

Lähde: STM/Kuntainfo 1/2018 (5.1.2018)

Liite 2 Toimeentulotuen määritelmät 2018 ja tilastojen laatu

TOIMEENTULOTUEN TIEDONKERUUN MÄÄRITELMÄT 2018 JA TILASTOJEN LAATU

Raportissa käytettyjen tietojen lähteet

Raportin perustoimeentulotuen tilastotiedot on kerätty Kelan tietokannasta ja täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen tiedot pääosin kuntien toimeentulotuen asiakasrekistereistä. Vertailtavaksi on otettu niitä tietoja, joita on kaikista Kuusikko-kunnista saatavissa. Kustannustiedot ovat kuntien kirjanpidosta. Työttömyystiedot on poimittu Työ- ja elinkeinoministeriön Työnvälitystilastosta ja asunnottomuustiedot ARA:n Asunnottomat 2018 –selvityksestä (3/2019).

Tilastotietojen vertailtavuus ja luotettavuus

Perustoimeentulotuen kotitalous- ja henkilötiedot on poimittu Kelan tietokannasta ja tiedot ovat vertailukelpoisia Kuusikko-kuntien kesken. Kuntien toimeentulotuen asiakasrekistereistä poimitujen tietojen (kotitalous- ja henkilötiedot, toimeentulotuen lajien erittelytiedot sekä tuensaa- jien ikä-, perhetyyppi- ja toimeentulotuen kestopilastot) vertailukelpoisuudessa on otettava huomioon se, että osassa Kuusikko-kuntia ko. tilastot eivät sisällä tukea saaneita pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikan hakijoita ja toisissa kunnissa nämä ryhmät sisältyvät tilastoihin. Kunnan myöntämän toimeentulotuen kestopilastojen osalta vertailtavuutta rajoittaa myös se, että Helsingissä toimeentulotukikuukaudet on laskettu voimassaolevien toimeentulotukipäätösten perusteella ja muissa Kuusikko-kunnissa kuukauden aikaisten maksutapahtumien perusteella.

Toimeentulotuen kustannustiedot ovat vertailun kannalta riittävän yhdenmukaisesti ilmoitettuja.

ELY-keskusten työllisyyskatsaukset antavat luotettavan tiedon työttömiksi työnhakijoiksi poikkeileikkaustilanteessa rekisteröityjen henkilöiden määrästä.

Määritelmät

Toimeentulotuella tarkoitetaan toimeentulotukilain (1412/1997) mukaan kunnan varoista suoritettua viimesijaista taloudellista tukea kotitaloudelle silloin, kun henkilö tai perhe ei voi saada riittävää toimeentuloaan ansiotyöllään, yrittäjätoiminnallaan, varoistaan, ensisijaisten etuuksien avulla ym. tavalla.

Päättyessään toimeentulotuen myöntämisestä päättävä viranomainen voi samalla tietyin perustein määrätä, että toimeentulotuki tai osa siitä peritään takaisin (Laki toimeentulotuesta 1412/1997 20-23§).

Toimeentulotukea voidaan myöntää kunnan päättämin perustein ehkäisevänä toimeentulotukena. Sen tarkoituksena on edistää henkilön ja perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta.

Toimeentulotuen **asiakkaita** tarkastellaan kotitalouksina ja henkilöinä.

Kotitalouden muodostavat yksinäinen henkilö tai yhdessä asuvat perheenjäsenet. Avoliitto ja rekisteröity parisuhde rinnastetaan avioliittoon. 18 vuotta täyttänyt tuensaaja muodostaa oman kotitalouden, vaikka asuisikin vanhempien luona.

Myös alle 18-vuotiaiden toimeentulotuen saajien katsotaan asuvan itsenäisessä kotitaloudessa, jos heillä on oma perhe tai he ovat vanhemmistaan taloudellisesti riippumattomia eivätkä asu vanhempiansa kanssa.

Toimeentulotukilaissa **perheellä** tarkoitetaan yhteistaloudessa asuvia vanhempia, vanhemman alaikäistä lasta ja ottolasta, aviopuolisoita, sekä avioliitonomaisissa olosuhteissa eläviä miestä ja naista (1412/1997 3§).

Lain mukaan toimeentulotukea myönnettäessä perheen kaikkia jäseniä pidetään toimeentulotuen saajina (Laki toimeentulotuesta 1412/1997 3§) ja käsitellään tässä raportissa **henkilöinä**.

Asiakas- ja kustannustietojen keruu

Kotitaloudet, henkilöt ja kustannukset eritellään kahdella tavalla:

Kaikki kotitaloudet, henkilöt ja kustannukset perustoimeentulotuesta, täydentävästä toimeentulotuesta sekä ehkäisevästä toimeentulotuesta sisältäen myös pakolaisten, turvapaikanhakijoiden ja paluumuuttajien määrän ja heidän kunnalle aiheuttamat toimeentulotuen kustannukset, jotka valtio korvaa kunnille.²

Kotitaloudet, henkilöt ja kustannukset perustoimeentulotuesta, täydentävästä toimeentulotuesta sekä ehkäisevästä toimeentulotuesta **ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita**.

Asiakastiedot

Kotitalouksien määrä

Kotitaloudet, joille on myönnetty toimeentulotukea vuoden aikana. Sama kotitalous on mukana vain kerran. Mukana ovat kotitaloudet, joille on tehty myönteinen tai osittain myönteinen toimeentulotuen päätös.

Kotitalouksien lukumäärään eivät sisälly toimeentulotukea hakeneet kotitaloudet, joille tukea ei ole myönnetty.

Henkilöiden määrä

Toimeentulotuesta osalliseksi tulleet henkilöt eli toimeentulotuen laskelman perusteena olevien henkilöiden lukumäärä. Sama henkilö on mukana vain kerran.

² Valtion korvauksen piirissä ovat seuraavien ryhmien toimeentulotukimenot:

- pakolainen: valtio korvaa kolmen ensimmäisen vuoden ajalta kaikki menot sisältäen toimeentulotuen
- paluumuuttaja: valtio korvaa puolen vuoden menot ja eläkeläisten sekä vammaisten osalta viiden vuoden menot sisältäen toimeentulotuen
- turvapaikanhakija: valtio korvaa kaikki kustannukset siihen asti, kunnes turvapaikka-anomus on käsitelty

Muut asiakastiedot

Kotitalouksien perhetyyppi

Mikäli perustoimeentulotuen saajan perhetyyppi muuttuu vuoden aikana ja toimeentulotuen saaminen jatkuu tämä jälkeenkin, Kelan tilastoissa kyseinen henkilö tilastoituu kaikkiin vuoden aikana kuulumisiinsa kotitalouksiin. Kuntien asiakasrekistereistä poimittujen tietojen osalta tässä on vaihtelua: Osassa Kuusikko-kunnissa tilastointi tapahtuu samoin kuin Kelassa, mutta osassa kunnista perhetyyppi määräytyy poikkileikkaustietona vuoden viimeisen päivän mukaan.

Kotitalouksille maksetut toimeentulotukikuukaudet vuoden aikana

Kaikki toimeentulotukea saaneet kotitaloudet jaoteltuna sen perusteella, kuinka monena kuukautena kotitalous on vuoden aikana saanut toimeentulotukea (neljännesvuosijaolla, lisäksi 12 kk tukea saaneet erikseen). Helsingissä kunnan myöntämän toimeentulotuen osalta kestopäätös lasketaan sen mukaan, kuinka monelle kuukaudelle on voimassa oleva myönteinen toimeentulotukipäätös. Muissa Kuusikko-kunnissa kesto lasketaan sen mukaan, kuinka monena kuukautena on toimeentulotuen maksutapahtumia.

Kotitaloudet jaotellaan kunnan määrittelemän kotitalouden päämiehen iän mukaisesti ryhmiin seuraavasti: alle 25-vuotiaat opiskelijat, alle 25-vuotiaat muut, 25 - 34-vuotiaat, 35 - 49-vuotiaat, 50 - 64-vuotiaat, 65 vuotta täyttäneet.

Toimeentulotuen päätösten määrä vuoden aikana

Toimeentulotuen päätösten määrä vuoden aikana erittelyllä kielteiset ja myönteiset päätökset. Osittain myönteiset päätökset sisältyvät myönteisiin päätöksiin.

Uusi asiakas

Kotitalous, joka ei saanut toimeentulotukea viimeisen 12 kuukauden aikana.

Kustannustiedot

Sisältää perustoimeentulotuen, täydentävän toimeentulotuen ja ehkäisevän toimeentulotuen kustannukset sekä kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla henkilöllä toimeentulotuesta maksettavan toimintarahaa ja matkakorvaukset. Takaisin perinnän osuutta ei vähennetä kustannuksista. Hallinnolliset kustannukset eivät sisälly kustannuksiin.

Lastensuojelulain mukaista taloudellista tukea ei lasketa kustannuksiin.

Muut kustannustiedot

Takaisin peritty toimeentulotuki

Päätöksiin perustuva takaisin peritty toimeentulotuki, sisältäen pakolaisilta, paluumuuttajilta ja turvapaikanhakijoilta takaisin perityn toimeentulotuen.

Kustannukset/väestö

Toimeentulotuen kustannukset (euroa) / Kunnan väestö kyseisen vuoden lopussa.

Liite 3A Kelan ja kuntien myöntämän toimeentulotuen asiakkaat vuonna 2018

VUODEN 2018 AIKANA TOIMEENTULOTUKEA SAANEET KOTITALOUDET	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU ¹	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
Kelan myöntämä toimeentulotuki							
Perustoimeentulotukea saaneet <i>Luvut eivät sisällä pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita.</i>	46 562	15 124	17 067	12 699	18 617	11 138	121 207
Kunnan myöntämä toimeentulotuki							
Täydentävää toimeentulotukea saaneet	14 810	4 624	4 462	1 944	4 595	2 717	33 152
Ehkäisevää toimeentulotukea saaneet	8 968	2 836	2 168	1 946	2 564	454	18 936
Muuta toimeentulotukea saaneet <i>1 = Luvut sisältävät kaikki kotitaloudet ja henkilöt.</i>	3 650	999	1 667	657	3 603	1 115	11 691
<i>2 = Luvut eivät sisällä pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita.</i>	2	2	1	2	2	2	
VUODEN 2018 AIKANA TOIMEENTULOTUKEA SAANEET HENKILÖT (kaikki toimeentulotukea saavissa kotitalouksissa asuvat henkilöt)							
Kelan myöntämä toimeentulotuki							
Perustoimeentulotukea saaneet <i>Luvut eivät sisällä pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita.</i>	68 114	24 436	27 036	18 239	25 410	15 295	178 530
Kunnan myöntämä toimeentulotuki							
Täydentävää toimeentulotukea saaneet	25 084	9 386	8 923	..	8 252	4 601	56 246
Ehkäisevää toimeentulotukea saaneet	15 109	5 013	3 954	..	4 221	822	29 119
Muuta toimeentulotukea saaneet <i>1 = Luvut sisältävät kaikki kotitaloudet ja henkilöt.</i>	5 290	1 667	0	..	5 222	1 256	13 435
<i>2 = Luvut eivät sisällä pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita.</i>	2	2	1	..	2	2	

¹ Turusta ei saada tuen jakautumista eri lajeihin henkilöiden mukaan.

Liite 3B Kelan ja kuntien myöntämän toimeentulotuen kustannukset vuonna 2018

TOIMEENTULOTUEN KUSTANNUKSET VUONNA 2018	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
Bruttokustannukset (€)							
Toimeentulotuki yhteensä	163 323 290	57 464 884	62 234 599	32 868 171	57 199 421	26 565 556	399 655 922
Perustoimeentulotuki	140 927 765	47 920 254	53 929 778	30 132 245	49 171 690	23 087 068	345 168 800
Täydentävä toimeentulotuki	8 409 487	2 867 810	2 710 831	647 175	2 408 708	1 272 596	18 316 607
Ehkäisevä toimeentulotuki	6 128 266	2 496 607	2 080 779	819 885	1 592 290	261 883	13 379 710
Muu toimeentulotuki¹ (Sisältää: kuntouttavan työtoiminnan, kotoutumistuen sekä paluumuuttajille, pakolaisille ja turvapaikanhakijoille maksetun valtion korvauksen alaisen perus-, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen)	7 857 772	4 180 213	3 513 211	1 268 866	4 026 733	1 944 008	22 790 804
Nettokustannukset (€)							
Toimeentulotuki yhteensä sisältäen pakolaisten, paluumuuttajien ja turvapaikanhakijoiden valtion korvauksen alaisen osuuden	152 771 612	53 367 136	58 529 102	30 987 156	53 839 004	25 108 155	374 602 164

¹Sisältää kuntien muun toimeentulotuen sekä perustoimeentulotuen pakolaisten, paluumuuttajien ja turvapaikanhakijoiden valtion korvauksen alaisen osuuden.

Liite 3C Kelan ja kuntien myöntämän toimeentulotuen uudet asiakkaat¹ tukilajeittain vuonna 2018

VUODEN 2018 AIKANA TOIMEENTULOTUKEA SAANEET KOTITALOUDET	HELSINKI ³	ESPOO	VANTAA ⁴	TURKU ⁵	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
Kelan myöntämä toimeentulotuki							
Perustoimeentulotukea saaneet yhteensä²	46 562	15 124	17 067	12 699	18 617	11 138	121 207
Uudet kotitaloudet	13 022	4 280	4 753	4 449	5 777	4 117	36 398
Kunnan myöntämä toimeentulotuki							
Täydentävää toimeentulotukea saaneet yhteensä	14 810	4 624	4 462	1 944	4 595	2 717	33 152
Uudet kotitaloudet	7 232	2 053	..	1 095	2 619	1 366	14 365
Ehkäisevää toimeentulotukea saaneet yhteensä	8 968	2 836	2 168	1 946	2 564	454	18 936
Uudet kotitaloudet	5 768	2 090	..	793	1 680	246	10 577
Muuta toimeentulotukea saaneet yhteensä	3 650	999	1 667	657	3 603	406	10 982
Uudet kotitaloudet	1 435	94	..	268	2 300	406	4 503
1 = Luvut sisältävät kaikki kotitaloudet ja henkilöt.							
2 = Luvut eivät sisällä pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita.	2	2	1	2	2	2	..
VUODEN 2018 AIKANA TOIMEENTULOTUKEA SAANEET HENKILÖT (kaikki toimeentulotukea saavissa kotitalouksissa asuvat henkilöt)							
Kelan myöntämä toimeentulotuki							
Perustoimeentulotukea saaneet²	68 114	24 436	27 036	18 239	25 410	15 295	178 530
Kunnan myöntämä toimeentulotuki							
Täydentävää toimeentulotukea saaneet	25 084	9 386	8 923	..	8 252	4 601	56 246
Uudet henkilöt	..	4 033	..	..	4 036	2 200	10 269
Ehkäisevää toimeentulotukea saaneet	15 109	5 013	3 954	..	4 221	822	29 119
Uudet henkilöt	..	3 790	..	..	2 708	441	6 939
Muuta toimeentulotukea saaneet	5 290	1 667	..	..	5 222	1 256	13 435
Uudet henkilöt	..	142	..	..	3 177	476	3 795
1 = Luvut sisältävät kaikki kotitaloudet ja henkilöt.							
2 = Luvut eivät sisällä pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita.	2	2	1	..	2	2	..

¹ Toimeentulotuen saamisessa vähintään 12 kuukauden katkos.

² Luvut eivät sisällä pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita.

³ Helsingissä ei ole saatavissa tietoa uusista toimeentulotukea saaneista henkilöistä.

⁴ Vantaalla ei ole saatavissa tietoa uusista toimeentulotukea saaneista kotitalouksista tai henkilöistä.

⁵ Turussa ei ole saatavissa tietoa kunnan myöntämän toimeentulotuen jakautumisesta eri lajeihin henkilöiden mukaan.

Liite 4 Toimeentulotukihakemukset ja -päätökset vuonna 2018

TOIMEENTULOTUKIHAKEMUKSET	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
Kuntaan saapuneet hakemukset							
Vuoden aikana saapuneet toimeentulotukihakemukset yhteensä	86 045	31 807	29 169	11 428	23 990	9 741	192 180
Joista sähköisenä saapuneet hakemukset	16 739	11 339	7 046	2 292	6 414	2 488	46 318
<i>Sähköisenä saapuneiden hakemusten osuus (%)</i>	<i>19,5</i>	<i>35,6</i>	<i>24,2</i>	<i>20,1</i>	<i>26,7</i>	<i>25,5</i>	<i>24,1</i>
Joista Kelasta saapuneet hakemukset ¹	7 292	2 213	3 354	2 079	5 861	3 006	23 805
<i>Kelasta saapuneiden hakemusten osuus (%)</i>	<i>8,5</i>	<i>7,0</i>	<i>11,5</i>	<i>18,2</i>	<i>24,4</i>	<i>30,9</i>	<i>12,4</i>
<i>Luvut sisältävä</i>							
<i>1= kaikki kotitaloudet ja henkilöt</i>							
<i>2= ovat ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita?</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>..</i>

¹Kela ei tilastoi hakemuksia kunnittain, vaan oleskelukunta kirjataan vasta päätöksen yhteydessä.

TOIMEENTULOTUKIPÄÄTÖKSET	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
Kelan tekemät perustoimeentulotuen päätökset¹							
Vuoden aikana tehdyt päätökset (sisältää myös lakkautukset)	302 685	104 030	116 190	83 162	121 168	72 919	800 154
Myönteiset päätökset	236 541	81 404	91 481	63 437	97 268	56 728	626 859
Kielteiset päätökset	65 744	22 480	24 549	19 705	23 849	16 166	172 493
<i>Kielteisten osuus %</i>	<i>21,7</i>	<i>21,6</i>	<i>21,1</i>	<i>23,7</i>	<i>19,7</i>	<i>22,2</i>	<i>21,6</i>
Oikaisuvaatimukset yhteensä (sisältää myös tutkimatta jätetyt)	4 521	1 414	1 512	979	1 498	995	10 919
Hyväksytyt	1 417	428	498	305	442	279	3 369
Hylätyt	1 984	628	626	431	686	478	4 833
Kunnan tekemät päätökset (kaikki tukilajit)							
Vuoden aikana tehdyt päätökset	87 840	31 755	30 490	11 362	26 373	10 043	197 863
Myönteiset päätökset	61 413	22 341	17 753	8 479	19 162	6 984	136 132
Osittain myönteiset ²	7 852	..	3 154	..	..	..	11 006
Kielteiset päätökset	18 575	9 414	9 583	2 883	7 211	3 059	50 725
<i>Kielteisten osuus %</i>	<i>21,1</i>	<i>29,6</i>	<i>31,4</i>	<i>25,4</i>	<i>27,3</i>	<i>30,5</i>	<i>25,6</i>
Jaostossa käsitellyt muutoksenhaut	326	75	0	0	97	51	549
Jaostossa muuttuneet päätökset	45	2	0	0	1	2	50
<i>Luvut sisältävät</i>							
<i>1= kaikki kotitaloudet ja henkilöt,</i>							
<i>2= ovat ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>1</i>	<i>..</i>

¹Sisältävät kaikki kotitaloudet ja henkilöt.

²Mikäli kunta tilastoi erikseen, muutoin sisältyy myönteisiin.

Liite 5A Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien perhetyyppi tukilajeit- tain vuonna 2018

KELAN MYÖNTÄMÄ PERUSTOIMEENTULOTUKI (ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia)							
	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
Yksin asuvat yhteensä	34 791	10 155	11 578	9 471	14 306	8 528	88 829
joista miehiä	20 458	6 194	6 725	5 521	8 234	5 237	52 369
joista naisia	14 333	3 961	4 853	3 950	6 072	3 291	36 460
Pari, ei lapsia	2 177	804	1 005	748	1 067	660	6 461
Pari, lapsia	3 668	1 713	1 671	1 034	1 190	700	9 976
Yksinhuoltaja	5 926	2 452	2 813	1 446	2 054	1 250	15 941
Kotitaloudet yhteensä	46 562	15 124	17 067	12 699	18 617	11 138	121 207
Osuus kotitalouksista, %							
Yksin asuvat yhteensä	74,7	67,1	67,8	74,6	76,8	76,6	73,3
joista miehiä	43,9	41,0	39,4	43,5	44,2	47,0	43,2
joista naisia	30,8	26,2	28,4	31,1	32,6	29,5	30,1
Pari, ei lapsia	4,7	5,3	5,9	5,9	5,7	5,9	5,3
Pari, lapsia	7,9	11,3	9,8	8,1	6,4	6,3	8,2
Yksinhuoltaja	12,7	16,2	16,5	11,4	11,0	11,2	13,2
Kotitaloudet yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

KUNNAN MYÖNTÄMÄ TÄYDENTÄVÄ JA EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI (ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia)							
	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
Yksin asuvat yhteensä	13 117	3 566	3 225	1 886	4 593	1 973	28 360
joista miehiä	7 581	2 012	2 068	1 084	2 649	1 152	16 546
joista naisia	5 536	1 554	1 157	802	1 944	821	11 814
Pari, ei lapsia	717	295	226	124	309	158	1 829
Pari, lapsia	2 097	904	688	327	970	274	5 260
Yksinhuoltaja	3 490	1 179	1 050	492	1 387	535	8 133
Kotitaloudet yhteensä	19 421	5 944	5 189	2 829	7 259	2 940	43 582
Osuus kotitalouksista, %							
Yksin asuvat yhteensä	67,5	60,0	62,2	66,7	63,3	67,1	65,1
joista miehiä	39,0	33,8	39,9	38,3	36,5	39,2	38,0
joista naisia	28,5	26,1	22,3	28,3	26,8	27,9	27,1
Pari, ei lapsia	3,7	5,0	4,4	4,4	4,3	5,4	4,2
Pari, lapsia	10,8	15,2	13,3	11,6	13,4	9,3	12,1
Yksinhuoltaja	18,0	19,8	20,2	17,4	19,1	18,2	18,7
Kotitaloudet yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Liite 5B Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet päämiehen iän mukaan tukilajeittain vuonna 2018

KELAN MYÖNTÄMÄ PERUSTOIMEENTULOTUKI (ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuttajia)							
	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
Alle 25-vuotiaat opiskelijat	1 684	573	720	547	822	494	4 840
Alle 25-vuotiaat muut	8 397	3 056	3 383	2 924	4 481	3 234	25 475
25–34-vuotiaat	12 789	4 191	4 690	3 530	5 738	3 361	34 299
35–49-vuotiaat	12 137	4 038	4 475	3 004	4 170	2 328	30 152
50–64-vuotiaat	9 189	2 661	3 029	2 185	2 617	1 433	21 114
65 vuotta täyttäneet	2 366	605	770	509	789	288	5 327
Kotitaloudet yhteensä	46 562	15 124	17 067	12 699	18 617	11 138	121 207
Osuus kotitalouksista, %							
Alle 25-vuotiaat opiskelijat	3,6	3,8	4,2	4,3	4,4	4,4	4,0
Alle 25-vuotiaat muut	18,0	20,2	19,8	23,0	24,1	29,0	21,0
25–34-vuotiaat	27,5	27,7	27,5	27,8	30,8	30,2	28,3
35–49-vuotiaat	26,1	26,7	26,2	23,7	22,4	20,9	24,9
50–64-vuotiaat	19,7	17,6	17,7	17,2	14,1	12,9	17,4
65 vuotta täyttäneet	5,1	4,0	4,5	4,0	4,2	2,6	4,4
Kotitaloudet yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

KUNNAN MYÖNTÄMÄ TÄYDENTÄVÄ JA EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI (ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuttajia)							
	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
Alle 25-vuotiaat opiskelijat	763	0	168	9	248	..	1 188
Alle 25-vuotiaat muut	2 394	887	871	402	857	594	6 005
25–34-vuotiaat	4 718	1 437	1 656	595	1 942	761	11 109
35–49-vuotiaat	5 723	1 874	2 182	916	2 235	814	13 744
50–64-vuotiaat	4 114	1 320	1 602	638	1 288	539	9 501
65 vuotta täyttäneet	1 709	426	387	269	589	232	3 612
Kotitaloudet yhteensä	19 421	5 944	6 866	2 829	7 159	2 940	45 159
Osuus kotitalouksista, %							
Alle 25-vuotiaat opiskelijat	3,9	0,0	2,4	0,3	3,5	..	2,6
Alle 25-vuotiaat muut	12,3	14,9	12,7	14,2	12,0	20,2	13,3
25–34-vuotiaat	24,3	24,2	24,1	21,0	27,1	25,9	24,6
35–49-vuotiaat	29,5	31,5	31,8	32,4	31,2	27,7	30,4
50–64-vuotiaat	21,2	22,2	23,3	22,6	18,0	18,3	21,0
65 vuotta täyttäneet	8,8	7,2	5,6	9,5	8,2	7,9	8,0
Kotitaloudet yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Liite 5C Perustoimeentulotuen saajat ikäryhmittäin vuonna 2018

KELAN MYÖNTÄMÄ PERUSTOIMEENTULOTUKI (ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuttajia)							
	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
0-4 v	5 626	2 536	2 669	1 512	1 792	1 211	15 346
5-9 v	5 237	2 344	2 382	1 237	1 646	1 002	13 848
10-14 v	4 280	1 728	1 969	1 000	1 304	732	11 013
15-19 v	5 018	1 950	2 167	1 483	1 806	1 326	13 750
20-24 v	7 510	2 738	3 111	2 665	4 187	2 888	23 099
25-29 v	7 791	2 667	2 765	2 342	3 769	2 201	21 535
30-34 v	6 374	2 102	2 551	1 640	2 604	1 488	16 759
35-39 v	5 366	1 954	2 074	1 387	1 958	1 131	13 870
40-44 v	4 405	1 476	1 629	1 120	1 410	818	10 858
45-49 v	3 902	1 286	1 463	919	1 230	642	9 442
50-54 v	4 212	1 199	1 428	998	1 207	685	9 729
55-59 v	3 540	1 095	1 176	865	1 018	541	8 235
60-64 v	2 242	683	796	515	634	319	5 189
65-69 v	1 078	302	386	242	338	141	2 487
70-74 v	642	168	225	142	210	81	1 468
75-79 v	378	86	101	67	112	32	776
80-84 v	256	62	71	54	89	29	561
85-89 v	157	41	42	34	66	17	357
90-94 v	77	17	23	14	23	10	164
95-99 v	23	alle 4	7	alle 4	6	alle 4	36
yli 99 v	0	0	alle 4	0	alle 4	0	0
Henkilöt yhteensä	68 114	24 436	27 036	18 239	25 410	15 295	178 530

Liite 6A Perustoimeentulotukea saaneet kotitaloudet perhetyypin ja maksettujen tukikuukausien mukaan vuonna 2018
(ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia)

	1-3 kk	4-6kk	7-9kk	10-12kk	Kotitaloudet yhteensä
Helsinki					
Yksin asuvat yhteensä	12 895	6 302	4 998	10 596	34 791
Yksin asuvat miehet	7 094	3 658	2 958	6 748	20 458
Yksin asuvat naiset	5 801	2 644	2 040	3 848	14 333
Pari, ilman lapsia (avio- ja avoparit)	1 156	350	266	405	2 177
Pari, lapsia (avio- ja avoparit)	1 091	609	587	1 381	3 668
Yksinhuoltaja	1 715	1 116	983	2 112	5 926
Kaikki kotitaloudet yhteensä	16 857	8 377	6 834	14 494	46 562
Espoo					
Yksin asuvat yhteensä	3 800	1 836	1 480	3 039	10 155
Yksin asuvat miehet	2 185	1 107	937	1 965	6 194
Yksin asuvat naiset	1 615	729	543	1 074	3 961
Pari, ilman lapsia (avio- ja avoparit)	404	125	108	167	804
Pari, lapsia (avio- ja avoparit)	536	294	263	620	1 713
Yksinhuoltaja	732	459	416	845	2 452
Kaikki kotitaloudet yhteensä	5 472	2 714	2 267	4 671	15 124
Vantaa					
Yksin asuvat yhteensä	4 396	2 130	1 601	3 451	11 578
Yksin asuvat miehet	2 425	1 219	933	2 148	6 725
Yksin asuvat naiset	1 971	911	668	1 303	4 853
Pari, ilman lapsia (avio- ja avoparit)	464	214	117	210	1 005
Pari, lapsia (avio- ja avoparit)	582	280	274	535	1 671
Yksinhuoltaja	833	521	455	1 004	2 813
Kaikki kotitaloudet yhteensä	6 275	3 145	2 447	5 200	17 067
Turku					
Yksin asuvat yhteensä	3 971	1 843	1 335	2 322	9 471
Yksin asuvat miehet	2 178	1 037	827	1 479	5 521
Yksin asuvat naiset	1 793	806	508	843	3 950
Pari, ilman lapsia (avio- ja avoparit)	409	139	82	118	748
Pari, lapsia (avio- ja avoparit)	303	201	159	371	1 034
Yksinhuoltaja	462	298	250	436	1 446
Kaikki kotitaloudet yhteensä	5 145	2 481	1 826	3 247	12 699
Tampere					
Yksin asuvat yhteensä	5 382	2 714	1 993	4 217	14 306
Yksin asuvat miehet	2 835	1 524	1 152	2 723	8 234
Yksin asuvat naiset	2 547	1 190	841	1 494	6 072
Pari, ilman lapsia (avio- ja avoparit)	546	222	133	166	1 067
Pari, lapsia (avio- ja avoparit)	406	213	195	376	1 190
Yksinhuoltaja	666	403	312	673	2 054
Kaikki kotitaloudet yhteensä	7 000	3 552	2 633	5 432	18 617
Oulu					
Yksin asuvat yhteensä	3 661	1 668	1 248	1 951	8 528
Yksin asuvat miehet	2 152	983	806	1 296	5 237
Yksin asuvat naiset	1 509	685	442	655	3 291
Pari, ilman lapsia (avio- ja avoparit)	377	131	78	74	660
Pari, lapsia (avio- ja avoparit)	298	148	86	168	700
Yksinhuoltaja	490	259	192	309	1 250
Kaikki kotitaloudet yhteensä	4 826	2 206	1 604	2 502	11 138
Kuusikko					
Yksin asuvat yhteensä	34 105	16 493	12 655	25 576	88 829
Yksin asuvat miehet	18 869	9 528	7 613	16 359	52 369
Yksin asuvat naiset	15 236	6 965	5 042	9 217	36 460
Pari, ilman lapsia (avio- ja avoparit)	3 356	1 181	784	1 140	6 461
Pari, lapsia (avio- ja avoparit)	3 216	1 745	1 564	3 451	9 976
Yksinhuoltaja	4 898	3 056	2 608	5 379	15 941
Kaikki kotitaloudet yhteensä	45 575	22 475	17 611	35 546	121 207

**Liite 6B Perustoimeentulotukea saaneet kotitaloudet iän ja maksettujen tuki-
kuukausien mukaan vuonna 2018**
(ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia)

	1-3 kk	4-6kk	7-9kk	10-12kk	Kotitaloudet yhteensä
Helsinki					
-24 v opiskelijat	758	332	288	306	1 684
-24 v muut	4 144	1 690	1 093	1 470	8 397
25 - 34 v	4 835	2 507	1 981	3 466	12 789
35 - 49 v	3 490	2 012	1 848	4 787	12 137
50 - 64 v	2 370	1 423	1 349	4 047	9 189
65 v täyttäneet	1 260	413	275	418	2 366
Kaikki kotitaloudet yhteensä	16 857	8 377	6 834	14 494	46 562
Espoo					
-24 v opiskelijat	278	91	90	114	573
-24 v muut	1 421	643	437	555	3 056
25 - 34 v	1 510	785	668	1 228	4 191
35 - 49 v	1 245	686	643	1 464	4 038
50 - 64 v	674	406	376	1 205	2 661
65 v täyttäneet	344	103	53	105	605
Kaikki kotitaloudet yhteensä	5 472	2 714	2 267	4 671	15 124
Vantaa					
-24 v opiskelijat	291	154	119	156	720
-24 v muut	1 674	727	446	536	3 383
25 - 34 v	1 711	905	726	1 348	4 690
35 - 49 v	1 360	767	644	1 704	4 475
50 - 64 v	817	458	433	1 321	3 029
65 v täyttäneet	422	134	79	135	770
Kaikki kotitaloudet yhteensä	6 275	3 145	2 447	5 200	17 067
Turku					
-24 v opiskelijat	252	122	72	101	547
-24 v muut	1 514	603	396	411	2 924
25 - 34 v	1 436	740	555	799	3 530
35 - 49 v	947	568	461	1 028	3 004
50 - 64 v	634	359	315	877	2 185
65 v täyttäneet	362	89	27	31	509
Kaikki kotitaloudet yhteensä	5 145	2 481	1 826	3 247	12 699
Tampere					
-24 v opiskelijat	363	165	137	157	822
-24 v muut	2 071	969	655	786	4 481
25 - 34 v	2 107	1 163	838	1 630	5 738
35 - 49 v	1 207	700	606	1 657	4 170
50 - 64 v	719	422	327	1 149	2 617
65 v täyttäneet	533	133	70	53	789
Kaikki kotitaloudet yhteensä	7 000	3 552	2 633	5 432	18 617
Oulu					
-24 v opiskelijat	253	101	82	58	494
-24 v muut	1 695	716	434	389	3 234
25 - 34 v	1 364	708	536	753	3 361
35 - 49 v	813	420	340	755	2 328
50 - 64 v	488	215	194	536	1 433
65 v täyttäneet	213	46	18	11	288
Kaikki kotitaloudet yhteensä	4 826	2 206	1 604	2 502	11 138
Kuusikko					
-24 v opiskelijat	2 195	965	788	892	4 840
-24 v muut	12 519	5 348	3 461	4 147	25 475
25 - 34 v	12 963	6 808	5 304	9 224	34 299
35 - 49 v	9 062	5 153	4 542	11 395	30 152
50 - 64 v	5 702	3 283	2 994	9 135	21 114
65 v täyttäneet	3 134	918	522	753	5 327
Kaikki kotitaloudet yhteensä	45 575	22 475	17 611	35 546	121 207

Liite 6C Täydentävää ja/tai ehkäisevää toimeentulotukea saaneet kotitaloudet perhetyypin ja maksettujen tukikuukausien mukaan vuonna 2018

	1-3 kk	4-6kk	7-9kk	10-12kk	Kotitaloudet yhteensä
Helsinki²					
Yksin asuvat yhteensä	8 277	2 315	1 191	1 334	13 117
Yksin asuvat miehet	4 711	1 343	715	812	7 581
Yksin asuvat naiset	3 566	972	476	522	5 536
Pari, ilman lapsia (avio- ja avoparit)	463	137	48	69	717
Pari, lapsia (avio- ja avoparit)	1 308	453	194	142	2 097
Yksinhuoltaja	1 823	842	446	379	3 490
Kaikki kotitaloudet yhteensä	11 871	3 747	1 879	1 924	19 421
Espoo²					
Yksin asuvat yhteensä	2 838	496	165	67	3 566
Yksin asuvat miehet	1 634	270	82	26	2 012
Yksin asuvat naiset	1 204	226	83	41	1 554
Pari, ilman lapsia (avio- ja avoparit)	246	36	9	4	295
Pari, lapsia (avio- ja avoparit)	686	161	48	9	904
Yksinhuoltaja	941	186	39	13	1 179
Kaikki kotitaloudet yhteensä	4 711	879	261	93	5 944
Vantaa¹					
Yksin asuvat yhteensä	2 132	448	183	149	2 912
Yksin asuvat miehet	1 343	289	126	82	1 840
Yksin asuvat naiset	789	159	57	67	1 072
Pari, ilman lapsia (avio- ja avoparit)	144	22	12	9	187
Pari, lapsia (avio- ja avoparit)	363	141	70	43	617
Yksinhuoltaja	651	192	85	59	987
Kaikki kotitaloudet yhteensä	3 290	803	350	260	4 703
Turku²					
Yksin asuvat yhteensä	1 672	163	32	19	1 886
Yksin asuvat miehet	958	91	21	14	1 084
Yksin asuvat naiset	714	72	11	5	802
Pari, ilman lapsia (avio- ja avoparit)	106	15	2	1	124
Pari, lapsia (avio- ja avoparit)	281	40	4	2	327
Yksinhuoltaja	426	48	12	6	492
Kaikki kotitaloudet yhteensä	2 485	266	50	28	2 829
Tampere²					
Yksin asuvat yhteensä	3 773	443	177	200	4 593
Yksin asuvat miehet	2 199	239	104	107	2 649
Yksin asuvat naiset	1 574	204	73	93	1 944
Pari, ilman lapsia (avio- ja avoparit)	274	23	7	5	309
Pari, lapsia (avio- ja avoparit)	811	111	35	13	970
Yksinhuoltaja	1 099	200	66	22	1 387
Kaikki kotitaloudet yhteensä	5 813	798	297	251	7 259
Oulu²					
Yksin asuvat yhteensä	1 773	159	35	6	1 973
Yksin asuvat miehet	1 048	85	17	2	1 152
Yksin asuvat naiset	725	74	18	4	821
Pari, ilman lapsia (avio- ja avoparit)	134	21	2	1	158
Pari, lapsia (avio- ja avoparit)	244	20	8	2	274
Yksinhuoltaja	453	58	18	6	535
Kaikki kotitaloudet yhteensä	2 604	258	63	15	2 940
Kuusikko					
Yksin asuvat yhteensä	20 465	4 024	1 783	1 775	28 047
Yksin asuvat miehet	11 893	2 317	1 065	1 043	16 318
Yksin asuvat naiset	8 572	1 707	718	732	11 729
Pari, ilman lapsia (avio- ja avoparit)	1 367	254	80	89	1 790
Pari, lapsia (avio- ja avoparit)	3 693	926	359	211	5 189
Yksinhuoltaja	5 393	1 526	666	485	8 070
Kaikki kotitaloudet yhteensä	30 774	6 751	2 900	2 571	42 996

1 = Luvut sisältävät kaikki kotitaloudet ja henkilöt.

2 = Luvut eivät sisällä pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita.

Liite 6D Täydentävää ja/tai ehkäisevää toimeentulotukea saaneet kotitaloudet iän ja maksettujen tukikuukausien mukaan vuonna 2018

	1-3 kk	4-6kk	7-9kk	10-12kk	Kotitaloudet yhteensä
Helsinki²					
-24 v opiskelijat	456	177	69	61	763
-24 v muut	1 480	492	238	184	2 394
25 - 34 v	2 937	944	465	372	4 718
35 - 49 v	3 227	1 171	644	681	5 723
50 - 64 v	2 447	742	374	551	4 114
65 v täyttäneet	1 324	221	89	75	1 709
Kaikki kotitaloudet yhteensä	11 871	3 747	1 879	1 924	19 421
Espoo²					
-24 v opiskelijat	0	0	0	0	0
-24 v muut	713	115	45	14	887
25 - 34 v	1 218	174	35	10	1 437
35 - 49 v	1 458	306	84	26	1 874
50 - 64 v	967	236	83	34	1 320
65 v täyttäneet	355	48	14	9	426
Kaikki kotitaloudet yhteensä	4 711	879	261	93	5 944
Vantaa¹					
-24 v opiskelijat	121	21	17	9	168
-24 v muut	652	155	39	25	871
25 - 34 v	1 142	292	144	78	1 656
35 - 49 v	1 237	469	267	209	2 182
50 - 64 v	882	341	197	182	1 602
65 v täyttäneet	305	45	12	25	387
Kaikki kotitaloudet yhteensä	4 339	1 323	676	528	6 866
Turku²					
-24 v opiskelijat	7	2	0	0	9
-24 v muut	363	36	3	0	402
25 - 34 v	522	60	8	5	595
35 - 49 v	783	90	25	18	916
50 - 64 v	560	63	13	2	638
65 v täyttäneet	250	15	1	3	269
Kaikki kotitaloudet yhteensä	2 485	266	50	28	2 829
Tampere²					
-24 v opiskelijat	201	35	11	2	249
-24 v muut	843	101	41	22	1 007
25 - 34 v	1 593	210	88	51	1 942
35 - 49 v	1 795	268	98	74	2 235
50 - 64 v	1 018	136	40	94	1 288
65 v täyttäneet	510	48	19	12	589
Kaikki kotitaloudet yhteensä	5 813	798	297	251	7 159
Oulu²					
-24 v opiskelijat	..	..	..	..	0
-24 v muut	534	50	10	0	594
25 - 34 v	683	65	9	4	761
35 - 49 v	726	61	23	4	814
50 - 64 v	463	53	16	7	539
65 v täyttäneet	198	29	5	0	232
Kaikki kotitaloudet yhteensä	2 604	258	63	15	2 940
Kuusikko					
-24 v opiskelijat	785	235	97	72	1 189
-24 v muut	4 585	949	376	245	6 155
25 - 34 v	8 095	1 745	749	520	11 109
35 - 49 v	9 226	2 365	1 141	1 012	13 744
50 - 64 v	6 337	1 571	723	870	9 501
65 v täyttäneet	2 942	406	140	124	3 612
Kaikki kotitaloudet yhteensä	31 823	7 271	3 226	2 839	45 159

1 = Luvut sisältävät kaikki kotitaloudet ja henkilöt.

2 = Luvut eivät sisällä pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita.

Liite 7 Marraskuussa 2018 perustoimeentulotukea saaneiden kotitalouksien tulottomuusluokitus

MARRASKUUSSA PERUSTOIMEENTULOTUKEA SAANEET KOTITALOUDET, KAIKKI TUENSAAJAT							
	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Tulottomat ja vain verottomia tuloja saavat	6 921	2 021	2 327	1 535	2 340	1 079	16 223
Tulottomat	2 277	692	749	429	592	291	5 030
Vain verottomia tuloja saavat	4 644	1 329	1 578	1 106	1 748	788	11 193
Veronalaisia tuloja saavat	16 949	5 742	6 411	4 721	7 201	3 848	44 872
Kotitalouden hakijalla sekä puolisollla veronalaisia tuloja	16 142	5 400	6 055	4 509	6 919	3 723	42 748
Kotitalouden hakijalla tai puolisollla ei veronalaisia tuloja	807	342	356	212	282	125	2 124
Kotitaloudet yhteensä	23 870	7 763	8 738	6 256	9 541	4 927	61 095
Osuus kotitalouksista, %							
Tulottomat ja vain verottomia tuloja saavat	29,0	26,0	26,6	24,5	24,5	21,9	26,6
Tulottomat	9,5	8,9	8,6	6,9	6,2	5,9	8,2
Vain verottomia tuloja saavat	19,5	17,1	18,1	17,7	18,3	16,0	18,3
Veronalaisia tuloja saavat	71,0	74,0	73,4	75,5	75,5	78,1	73,4
Kotitalouden hakijalla sekä puolisollla veronalaisia tuloja	67,6	69,6	69,3	72,1	72,5	75,6	70,0
Kotitalouden hakijalla tai puolisollla ei veronalaisia tuloja	3,4	4,4	4,1	3,4	3,0	2,5	3,5
Kotitaloudet yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

MARRASKUUSSA PERUSTOIMEENTULOTUKEA SAANEET KOTITALOUDET, ALLE 25-VUOTIAAT							
	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Tulottomat ja vain verottomia tuloja saavat	2 152	729	788	672	1 015	577	5 933
Tulottomat	987	327	367	213	281	190	2 365
Vain verottomia tuloja saavat	1 165	402	421	459	734	387	3 568
Veronalaisia tuloja saavat	1 936	777	901	771	1 267	756	6 408
Kotitalouden hakijalla sekä puolisollla veronalaisia tuloja	1 809	738	814	712	1 153	703	5 929
Kotitalouden hakijalla tai puolisollla ei veronalaisia tuloja	127	39	87	59	114	53	479
Kotitaloudet yhteensä	4 088	1 506	1 689	1 443	2 282	1 333	12 341
Osuus kotitalouksista, %							
Tulottomat ja vain verottomia tuloja saavat	52,6	48,4	46,7	46,6	44,5	43,3	48,1
Tulottomat	24,1	21,7	21,7	14,8	12,3	14,3	19,2
Vain verottomia tuloja saavat	28,5	26,7	24,9	31,8	32,2	29,0	28,9
Veronalaisia tuloja saavat	47,4	51,6	53,3	53,4	55,5	56,7	51,9
Kotitalouden hakijalla sekä puolisollla veronalaisia tuloja	44,3	49,0	48,2	49,3	50,5	52,7	48,0
Kotitalouden hakijalla tai puolisollla ei veronalaisia tuloja	3,1	2,6	5,2	4,1	5,0	4,0	3,9
Kotitaloudet yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Liite 8 Kelasta kuntiin lähetetyt palvelutarveilmoitukset, ilmoitustyyppi ja ikä ilmoituskuukauden lopussa vuonna 2018

KAIKKI YHTEENSÄ												
	Helsinki		Espoo		Vantaa		Turku		Tampere		Oulu	
Ikäryhmä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä
Yhteensä	13 630	21 020	4 292	6 539	5 281	8 223	3 168	4 979	5 671	9 031	3 541	5 778
0-19 v	880	1 189	335	443	379	522	311	476	422	557	371	513
20-24 v	2 160	3 203	783	1 119	960	1 349	662	1 016	1 241	1 741	828	1 353
25-29 v	1 826	2 853	617	918	728	1 137	427	658	879	1 385	542	855
30-34 v	1 582	2 483	480	765	655	1 059	317	533	680	1 070	405	624
35-39 v	1 429	2 256	491	749	539	864	328	477	593	922	303	531
40-44 v	1 209	1 905	345	546	447	754	229	388	437	720	250	409
45-49 v	1 074	1 643	321	515	387	615	200	333	369	565	199	288
50-54 v	1 184	1 846	309	501	401	632	207	309	324	487	217	349
55-59 v	933	1 336	261	392	305	441	155	226	283	484	145	232
60-64 v	604	858	167	210	206	275	112	158	200	333	111	186
65-69 v	347	463	106	159	137	202	93	125	142	259	94	160
70-74 v	261	370	75	93	108	183	89	114	95	202	64	114
75-79 v	185	247	43	60	61	97	49	66	63	107	40	74
yli 79 v	257	368	52	69	79	93	65	100	91	199	56	90

ILMOITUSTYYPPI : HAKEMUS												
	Helsinki		Espoo		Vantaa		Turku		Tampere		Oulu	
Ikäryhmä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä
Yhteensä	5 921	7 665	1 925	2 440	2 711	3 726	1 556	2 079	3 569	5 281	2 241	3 212
0-19 v	211	229	76	83	114	158	68	77	156	188	138	164
20-24 v	469	559	172	194	280	335	124	146	417	536	326	433
25-29 v	634	759	233	292	317	419	162	195	477	640	330	425
30-34 v	666	856	226	282	328	465	156	216	453	660	292	395
35-39 v	651	831	254	326	319	434	193	244	458	632	216	343
40-44 v	612	813	185	242	273	389	147	205	350	526	196	295
45-49 v	531	707	175	223	223	324	139	198	315	446	166	216
50-54 v	608	819	148	185	245	330	133	194	264	371	179	272
55-59 v	442	568	156	207	184	242	107	145	217	313	115	168
60-64 v	346	469	105	127	137	170	90	116	175	274	98	155
65-69 v	274	348	84	111	120	163	81	99	126	227	89	133
70-74 v	218	280	55	69	92	137	77	94	84	186	53	85
75-79 v	138	171	31	40	52	84	48	62	56	97	36	54
yli 79 v	190	256	48	59	69	76	55	88	82	185	45	74

JATKUU Liite 8 Kelasta kuntiin lähetetyt palvelutarveilmoitukset, ilmoitustyyppi ja ikä ilmoituskuukauden lopussa vuonna 2018

ILMOITUSTYYPPI: ALENNETTU PERUSOSA												
	Helsinki		Espoo		Vantaa		Turku		Tampere		Oulu	
Ikäryhmä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä
Yhteensä	2 757	4 949	887	1 632	914	1 601	742	1 457	899	1 607	585	983
0-19 v	230	351	83	123	77	113	110	181	78	102	78	113
20-24 v	784	1 282	277	436	273	403	267	471	338	504	265	423
25-29 v	561	943	177	268	150	271	151	265	224	414	129	222
30-34 v	365	640	101	204	137	240	84	180	125	206	57	89
35-39 v	282	515	89	173	95	167	59	115	74	149	31	64
40-44 v	203	387	58	114	65	142	41	103	37	76	23	29
45-49 v	149	290	51	125	59	106	24	68	21	32	9	12
50-54 v	149	322	49	133	48	109	20	38	15	30	5	9
55-59 v	92	185	21	47	27	39	15	25	19	82	6	14
60-64 v	26	34	5	9	6	11	alle 4	11	6	12	alle 4	8
ILMOITUSTYYPPI: SOSIAALITYÖN TARVE												
	Helsinki		Espoo		Vantaa		Turku		Tampere		Oulu	
Ikäryhmä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä
Yhteensä	2 297	2 713	643	741	815	956	411	452	513	581	727	861
0-19 v	93	103	42	45	48	51	30	32	30	35	49	55
20-24 v	210	231	71	76	109	122	70	70	80	88	140	160
25-29 v	262	286	65	69	118	134	51	60	64	70	111	125
30-34 v	290	342	78	91	101	114	39	44	51	56	87	101
35-39 v	255	299	70	76	71	87	37	41	43	46	76	94
40-44 v	193	229	68	83	73	88	34	37	47	51	57	67
45-49 v	199	232	55	58	64	70	23	26	40	44	40	47
50-54 v	201	238	48	57	64	76	32	32	39	43	45	54
55-59 v	171	201	47	56	50	62	27	31	40	48	42	45
60-64 v	134	169	28	32	40	44	17	20	29	35	21	21
65-69 v	97	111	29	47	31	36	18	24	21	26	22	27
70-74 v	70	90	20	21	30	45	19	19	15	16	20	29
75-79 v	58	72	17	20	9	10	4	4	9	9	11	20
yli 79 v	83	110	8	10	15	17	12	12	13	14	14	16

JATKUU Liite 8 Kelasta kuntiin lähetetyt palvelutarveilmoitukset, ilmoitustyyppi ja ikä ilmoituskuukauden lopussa vuonna 2018

ILMOITUSTYYPPI: 25-VUOTTA TÄYTTÄNYT, 12kk TOIMEENTULOTUKEA												
	Helsinki		Espoo		Vantaa		Turku		Tampere		Oulu	
Ikäryhmä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä
Yhteensä	3 968	3 968	1 074	1 074	1 202	1 202	459	459	679	679	198	198
25-29 v	831	831	264	264	297	297	132	132	247	247	79	79
30-34 v	627	627	184	184	226	226	88	88	138	138	39	39
35-39 v	601	601	170	170	172	172	75	75	92	92	30	30
40-44 v	468	468	103	103	133	133	43	43	67	67	16	16
45-49 v	409	409	105	105	114	114	41	41	41	41	13	13
50-54 v	465	465	126	126	113	113	45	45	42	42	14	14
55-59 v	382	382	81	81	98	98	24	24	40	40	5	5
60-64 v	185	185	41	41	49	49	11	11	12	12	alle 4	alle 4
ILMOITUSTYYPPI: MAAHANMUUTTAJA, yli 2kk TOIMEENTULOTUKEA												
	Helsinki		Espoo		Vantaa		Turku		Tampere		Oulu	
Ikäryhmä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä	Asiakkaiden lukumäärä	Ilmoitusten lukumäärä
Yhteensä	134	134	80	80	71	71	31	31	62	62	12	12

Liite 9 Kelan myöntämän perustoimeentulotuen kustannusten kohdistuminen eri menolajeihin vuonna 2018

KELAN MYÖNTÄMÄN PERUSTOIMEENTULOEN KOHDISTUMINEN (sis. pakolaiset, turvapaikanhakija ja paluumuuttajat)							
	HELSINKI	ESPOO	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
Perusosaan	59 294 446	19 390 795	20 764 990	13 361 063	19 195 011	9 985 482	141 991 787
Varsinaisiin asumismenoihin	66 428 023	24 412 695	28 007 490	13 022 392	24 485 537	10 733 594	167 089 731
Muihin asumiseen liittyviin menoihin	6 203 405	2 011 408	2 288 095	1 080 484	1 794 263	999 808	14 377 463
Terveystenhoitomaihin	11 837 421	4 017 739	4 200 611	3 168 998	4 421 672	2 238 209	29 884 650
Muihin menoihin	2 249 775	1 019 051	1 057 952	422 424	771 995	407 865	5 929 062
Tuntemattomiin menoihin	436 288	161 367	149 781	130 731	161 104	142 744	1 182 015
Kustannukset yhteensä	146 449 358	51 013 055	56 468 919	31 186 092	50 829 582	24 507 702	360 454 708
Osuus kustannuksista, %							
Perusosa	40,5	38,0	36,8	42,8	37,8	40,7	39,4
Varsinaiset asumismenot	45,4	47,9	49,6	41,8	48,2	43,8	46,4
Muut asumiseen liittyvät menot	4,2	3,9	4,1	3,5	3,5	4,1	4,0
Terveystenhoitomienot	8,1	7,9	7,4	10,2	8,7	9,1	8,3
Muut menot	1,5	2,0	1,9	1,4	1,5	1,7	1,6
Tuntemattomat menot	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,6	0,3
Kustannukset yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Liite 10 Aikuissosiaalityön ja toimeentulotuen asiantuntijatyöryhmä

Pasi Sipola

Aikuissosiaalityön päällikkö
Espoon sosiaali- ja terveystoimi
Perhe- ja sosiaalipalvelut
pari.sipola@espoo.fi

Helsinki

Marja Heikkinen

Kehittämissuunnittelija
Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Talouden ja toiminnan suunnittelu
marja.heikkinen@hel.fi

Anne Maarit Leppänen

Suunnittelija
Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Tietohallintopalvelut
Tilastopalvelut
anne.leppanen@hel.fi

Anne Qvist

Pohjoisen aikuissosiaalityön päällikkö
Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö
anne.qvist@hel.fi

Kaisa Saarinen

Projektipäällikkö
Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala
Nuorten palvelut ja aikuissosiaalityö
kaisa.saarinen@hel.fi

Espoo

Tua Ekblad

Erityissuunnittelija
Espoon sosiaali- ja terveystoimi
Esikunta
tua.ekblad@espoo.fi

Aino-Marja Kairamo

Vastaava asiantuntija
Espoon sosiaali- ja terveystoimi
Aikuisten sosiaalipalvelut
aino-marja.kairamo@espoo.fi

Tapio Nieminen

Aikuisten sosiaalipalvelujen päällikkö
Espoon sosiaali- ja terveystoimi
Perhe- ja sosiaalipalvelut
tapio.e.nieminen@espoo.fi

Vantaa

Ann-Britt Knoblock

Sosiaalityön esimies
Vantaan sosiaali- ja terveystoimi
Perhepalvelut
Aikuisten ja perheiden sosiaalipalvelut
annbritt.knoblock@vantaa.fi

Hanna Nummelin-Niemi

Suunnittelija
Vantaan sosiaali- ja terveystoimi
Perhepalvelut
hanna.nummelin-niemi@vantaa.fi

Turku

Eeva Eskelinen

Johtava sosiaalityöntekijä
Aikuissosiaalityö
eeva.eskelinen@turku.fi

Mirjam Jarhio

Suunnittelija
Turun hyvinvointitoimiala
Tietopalvelu ja kehittäminen
mirjam.jarhio@turku.fi

Seppo Kumpulainen

Efficituki
seppo.kumpulainen@turku.fi

Elina Wiljanen

Johtava sosiaalityöntekijä
Palveluohjaus
elina.wiljanen@turku.fi

Minna Virta

Sosiaalityön johtaja
Sosiaalityö
minna.virta@turku.fi

Tampere

Terhikki Ahonen

Johtava sosiaalityöntekijä
Avo- ja asumispalvelut
Aikuisten sosiaalipalvelut/aikuissosiaalityö
terhikki.ahonen@tampere.fi

Taru Herranen

Palvelupäällikkö
Avo- ja asumispalvelut
Aikuisten sosiaalipalvelut/aikuissosiaalityö
taru.herranen@tampere.fi

Piia Wallenius

Johtava sosiaalityöntekijä
Avo- ja asumispalvelut
Aikuisten sosiaalipalvelut/aikuissosiaalityö
piia.wallenius@tampere.fi

Timo Ruohola

Suunnittelupäällikkö
Avo- ja asumispalvelut
Psykososiaalisen tuen linja
timo.ruohola@tampere.fi

Oulu

Arja Heikkinen

Sosiaalijohtaja
Oulun hyvinvointipalvelut
arja.heikkinen@ouka.fi

Nina Kinnunen

Palvelupäällikkö
Oulun hyvinvointipalvelut
nina.kinnunen@ouka.fi

Susanna Lähde

Palvelupäällikkö
Oulun hyvinvointipalvelut
susanna.lahde@ouka.fi

Tuovi Mattanen

Pääkäyttäjä
Oulun hyvinvointipalvelut
tuovi.mattanen@ouka.fi

Marja Salo

Palvelupäällikkö
Oulun hyvinvointipalvelut
marja.salo@ouka.fi

Esa Yritys

Palveluesimies
Oulun hyvinvointipalvelut
esa.yritys@ouka.fi

Työryhmän sihteeri

Marianne Forsell

Projektitutkija
Helsingin kaupunki
Kaupunginkanslia
Kaupunkitutkimus ja -tilastot
marianne.forsell@hel.fi

